

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

FINANCIAL SECTOR
DEEPENING PROJECT

ԻՆՉՈՒՄ ԴԻՄԵԼ ԵՎ ԱՏՎԱՆԱԿ ԳՅՈՒՂԱՏԵՍԱԿԱՆ ՎԱՐԿ

Ի՞նչ է պետք իմանալ
գյուղատնտեսական
վարկերի մասին

Expanding
Opportunities
Worldwide

ՆԱԽԱԲԱՆ

ԶԵՂՈՆԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ

Տարաբնույթ ֆինանսական գործարքները դարձել են անհատ մարդկանց և կազմակերպությունների ամենօրյա գործունեության անբաժան մասը:

Վարկային միջոցներով ոչ կանխիկ վճարումները, ապառիկ գնումները, հիփոթեքով բնակարանի ձեռք բերումը, գյուղատնտեսական մթերքների արտադրությունը կամ գյուղմթերքների վերամշակումը և այլ գործարքներ օգնում են մարդկանց լուծել առօրյա և երկարաժամկետ ֆինանսական խնդիրներ:

Այսօր շատերը կխոստովանեն, որ առանց վարկ վերցնելու հնարավոր չեր լինի գնել այս կամ այն իրը, սկսել կամ ընդլայնել բիզնեսը, զբաղվել գյուղատնտեսությամբ կամ օգտվել տարբեր ծառայություններից:

Ինչպես ցանկացած ապրանք գնելիս կամ ծառայությունից օգտվելիս, վարկի դեպքում նույնպես մենք ցանկանում ենք համոզված լինել, որ ընտրել ենք լավագույն մատչելի տարբերակը, ավել գումար չենք վճարել և ավելորդ գլխացավանք չենք ունենալու վարկի մարման ողջ շրջանում:

Այս իրավիճակում ճիշտ կողմնորոշվելու համար ամենահի էլ պետք չէ լինել ֆինանսիստ կամ տնտեսագետ: Դուք պարզապես պետք է իմանաք այն հիմնական սկզբունքները, որոնք անհրաժեշտ են համապատասխան վարկատուններին դիմելու և Զեզ անհրաժեշտ վարկը ստանալու համար:

Սույն ձեռնարկում Դուք չեք գտնի, թե մասնավորապես, որ բանկն է առաջարկում վարկերի լավագույն տոկոսադրույթներն ու պայմանները: Չէ՝ որ բանկերը, տոկոսադրույթները և պայմանները, կարող են օրեցօր փոփոխվել, ինչպես և Զեր կարիքները:

Կարողանուվ այս ձեռնարկը Զեզ պարզ կրառնա թե որոնք են այն հիմնական հարցերը, սկզբունքներն ու մանրուքները, որոնց պետք է ուշադրություն դարձնել վարկ ստանալու համար (մասնավորապես գյուղատնտեսական վարկ), ինչ առանձնահատկություններ ունեն գյուղատնտեսական վարկերը, ինչ է պետք իմանալ ճիշտ կողմնորոշվելու և ամենաընդունելի ու հարմար վարկի տարբերակը գտնելու համար:

Սույն ձեռնարկը կազմվել է ԱՄՆ ՄԶԳ ՀՀ Ֆինանսական ոլորտի զարգացման ծրագրի և Յազգարամյակի մարտահրավեր հիմնադրամ - Յայաստան Զրից դեպի Շուկա ծրագիրն իրականացնող ACDI/VOMA կազմակերպության համագործակցության արդյունքում՝ ԱՄՆ ՄԶԳ ՀՀ Ֆինանսական ոլորտի զարգացման ծրագրի կողմից մշակված և իրապարակված “Ինչպես վարկ վերցնել” ձեռնարկի հիմնա վրա: Այն նպատակառությունը է նպաստելու գյուղատնտեսական մթերքների արտադրությամբ և վերամշակմամբ զբաղվող բնակչության լայն շրջանների տեղեկացվածության և գրագիտության բարձրացմանը ՀՀ ֆինանսավարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի վերաբերյալ:

ԶԵՂՈՆԱՐԿՈՒՄ ՄԵԴ ԳՈՒԱԾ ՄԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՄԵՆԴԻՎԱՆՈՒՐ ԲՆՈՎՔԻ Է և ՀԻ ԿԱՐՈՂ ՊԱՐՏԱԴՐԻՌ ԼԻՆԵԼ ՈՐԱԿ ԱՌԱՆՋԻՆ ԴԵՎՐԻ ՀԱՄԱՐ: ԱՅՆ ԿԻՐԱՉԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԵՔ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՀԵՏ:

Բովանդակություն

1.	Ի՞նչ և ինչու՝ համար է փոխառությունը կամ վարկը	4
2.	Վարկ կամ փոխառություն. Որո՞նք են տարրերությունները	5
3.	Որոնք են վարկի իիմնական տեսակները	5
4.	Որո՞նք են զյուղատնտեսական վարկերի իիմնական առանձնահատկությունները	7
5.	Ինչո՞վ է պայմանավորվում վարկի գումարի չափը	8
	A. Անհրաժեշտ վարկի նպատակը և տեսակը՝ ինչպես նշուել այն	8
	B. Ի՞նչ է վարկունակությունը՝ ինչպես զբահատել Ձեր վարկունակությունը	8
	C. Ի՞նչ է վարկի ապահովածությունը՝ ինչպես այն իրականացնել	12
	D. Վարկի համաֆինանսավորում կամ կանխավճարային գումար՝ արդյոք պե՞ս տը է այն և ո՞ր դեպքերում	13
6.	Վարկի արժեքը՝ ինչպես այն գնահատել	14
	A. Վարկի ստացման համար կատարվելիք ծախսերը և վճարները	14
	B. Վարկի տարեկան սովորական վճարները	15
	C. Վարկի սպասարկման վճարները	16
	D. Իրական (համեմատական) սովորական վճարները՝ ի՞նչ է այն և ինչպես հաշվել	16
7.	Վարկի մարման սխեմաներ. Ինչպես հաշվարկել և վճարել սովորական վճարները	17
8.	Ի՞նչ փաստաթղթեր են անհրաժեշտ վարկ ստանալու համար	19
9.	Ի՞նչ է վարկային պայմանագիրը և ինչպես այն կարդալ	21
	A. Որո՞նք են Ձեր իրավունքները որպես վարկառու	22
	B. Պատրաստ եք կատարել Ձեր պարտականությունները	22
10.	Վարկերի մարման որոշ առանձնահատկություններ	23
	A. Կարելի՞ է արդյոք վաղաժամ մարել վարկը	23
	B. Ի՞նչ է ժամկետամց վարկը և ինչպիսի՞ն են ժամկետամց վարկի մարման սովորական վճարները	24
11.	Ի՞նչ է Զեզ սպասում վարկի չմարման դեպքերում	24
12.	Ի՞նչ անել եք Զեզ մերժել են վարկավորել	25
13.	Ինչպես ընտրել վարկատու կազմակերպություն և աշխատել նրա հետ	25
	Տերմիններ/Glossary	28
	Դաշտավայր	29
	A. ԴԴ վարկատու կազմակերպությունների ցանկ	29
	B. Վարկի տրամադրման պայմանների և պահանջների համեմատման այլուսակ	29
	C. Լոլիկի եւ խնձորի արտադրության ծախսերի եւ եկամտի հաշվարկի օրինակներ	32

Ներդիրներ

Ներդիր 1. Ի՞նչ է վարկային բյուրոն

Ներդիր 2. Վարկի արժույթը՝ դրամ, թե՞...

Դապավումներ և պայմանական նշանակունմեր

ՀՀ ԿԲ	– Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական Բանկ
ՍՊԸ	– Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն
ՓԲԸ	– Փակ բաժնետիրական ընկերություն
ՓԲԸ	– Բաց բաժնետիրական ընկերություն
ՈՒՎԿ	– Ունիվերսալ վարկային կազմակերպություն

– նշանի առկայության դեպքում այլ գույնով նշագրված տերմիններին առավել մանրամասն կարող եք ծանոթանալ ուղեցույցի վերջուն ներկայացված բացատրական բառարանից

– նշանը ընդգծում է նշագրված տեքստի կարևորությունը

– նշանի առկայության դեպքում ներկայացված ինֆորմացիայի վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկություններ կարող եք ստանալ նշված նշանի համապատասխան կայքից

Ինչպե՞ս դիմել եւ ստանալ գյուղատնտեսական վարկ

Ի՞նչ է պետք իմանալ գյուղատնտեսական վարկ ստանալու համար

1. Ի՞նչ և ինչու՞ համար է փոխառությունը կամ վարկը

Այս հարցի պատասխանը շատ դեպքերում ակնհայտ է մեզանից շատերի համար: Վարկ ստանալու նպատակները և կարիքները կարող են շատ տարբեր լինել: Սակայն եկեք թվարկենք բոլորիս հայտնի մի քանի պատճառներ, որոնք կարելի է շարունակել և անվերջ ընդլայնել, ելնելով Զեր կարիքների առանձնահատկություններից:

- ցանկանում եք սկսել նոր գյուղատնտեսական տարին կամ ընդլայնել Զեր արդեն գոյություն ունեցող ագրոբիզնեսը...
- ունեք նոր բիզնես մտահաղացուն, սակայն չունեք բավարար գումար այն իրագործելու համար....
- ունեք որոշակի դրամական միջոցներ, սակայն դրամք բավարար չեն անհրաժեշտ խոշոր գնումներ կատարելու համար....
- ունեք կայուն եկամուտ, սակայն անհրաժեշտ խոշոր գնումը կատարելու համար պետք է դեռևս երկար ժամանակ կրտսակեք Զեր խնայողությունները....
- ցանկանում եք ներդրում կատարել Զեր երեխայի կրթության և ապագայի մեջ....
.... Դիմեք փոխառություն և/կամ վարկ ստանալու համար:

Գաղտնիք չէ, սակայն, որ միայն կարիք կամ նպատակ ունենալը դեռ չի երաշխավորում, որ Զեզ այդ վարկը կամ փոխառությունը կտրվի: Զեզ նաև անհրաժեշտ է համապատասխանել որոշակի սկզբունքների:

Այդ սկզբունքներն առավել հեշտ է հասկանալ և ընկալել, եթե մի պահ պատկերացներ որ վարկատուն հենց Դուք եք: Դուք որևէ մակին պարտքով խոշոր գումար տալիս իհարկե կփորձեք համոզվել, որ՝

- Գումարը կվերադարձվի,
- Գումարը կվերադարձվի որոշակի ժամանակահատվածում (Ցանկալի է Զեր կյանքի ընթացքում)
- Գումարից բացի Զեզ նաև կվճարեն տոկոսագումար (այլապես կարելի է գումարից գումար վաստակել՝ ներդրելով այն օրինակ բանկում)
- Կարող եք գումարը չվերադարձվելու դեպքում փոխհատուցում ստանալ համարժեք գույքի տեսքով
- Այդ գումարը աննպատակ չի ծախսվի, փոշիանա (թեկուզն չմարելու դեպքում փոխհատուցումը ապահովելու համար)

Վերը թվարկված Զեր այս բոլոր ցանկությունները հստակ ամրագրված են Վարկավորման սկզբունքներում:

Վերադարձելության սկզբունքը ենթադրում է, որ վերցված վարկը կամ փոխառությունը պետք է պարտադիր կերպով վերադարձնեք **Վարկատուին (փոխհատուին)** որոշված ժամկետներում:

Ժամկետայնության սկզբունքը ենթադրում է, որ վարկը կամ փոխառությունը պետք է վերադարձնեք փոխհատուին Զեր և վարկատուի միջև համաձայնեցված և փոխառության պայմանագրում նշված հստակ ժամկետներում:

Հատուցելիության սկզբունքը ենթադրում է, որ վերցված վարկի կամ փոխառության դիմաց պետք է գումարի օգտագործման համար վճարեք որոշակի

Փոխառության և/կամ
վարկի տոկոսի չափը
չի կարող
գերազանցել ՀՀ ԿՐ
կողմից սահմանած
բանկային տոկոսի
հաշվարկային դրույքի
կրկնապատճեկը:

տոկոսավճար: Տոկոսավճարի մեծությունը համաձայնեցվում է կողմերի միջև և նշվում Զեր վարկային պայմանագրում:

Այս առումով կարևոր է նաև իմանալ, որ տոկոսավճարը չի կարող լինել ավելի մեծ, քան Կենտրոնական Բանկի սահմանած բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթի կրկնապատիկը: Բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթը կարող եք գտնել ՀՀ ԿԲ ինտերնետոյին կայքում՝ <http://www.cba.am/>¹:

 Ապահովածության սկզբունքը կիրառվում է վարկային պարտականությունների չկատարման դեպքերի համար: Փոխատուն կարող է ապահովել իր վարկի վերադարձելիությունը, օրինակ գրավի կամ այլ ֆինանսական երաշխիքների միջոցով:

Վարկի նպատակային լինելու սկզբունքը ենթադրում է փոխառուի կողմից վերցված միջոցների նպատակային օգտագործում և ամրագրվում է վարկի պայմանագրում:

Ցանկացած փոխառություն վերցնելիս ենթադրում է սկզբունքներից և պայմաններից յուրաքանչյուրի կատարումը: Սակայն յուրաքանչյուր վարկի կամ փոխառության համար դրանք պետք է համաձայնեցվեն և նշվեն պայմանագրում:

2. Վարկ կամ փոխառություն. Որո՞նք են տարրերությունները

Ամեն վարկ փոխառություն է, բայց ամեն փոխառություն չէ, որ վարկ է:

Այս ձեռնարկի շրջանակներում մենք դիտարկում ենք միայն վարկ հասկացությունը, որը բանկի կամ այլ վարկային կազմակերպության կողմից տրամադրվող ցանկացած դրամային փոխառություն է:

Փոխառություն հասկացությունն ունի ավելի լայն կիրառություն և ներառում է ոչ միայն դրամային փոխառությունը (Վարկը) այլև գույքային փոխառությունը: Բացի այդ փոխառություն հնարավոր է ստանալ ոչ միայն բանկից, այլև ցանկացած այլ կազմակերպությունից և նույնիսկ անհատից:

3. Որո՞նք են վարկի հիմնական տեսակները

ճիշտ վարկ ընտրելու համար անհրաժեշտ է իմանալ ինչ տեսակի վարկեր կան, որ տեսակի վարկը առավել արդյունավետ կծառայի Զեր նպատակներին:

Վարկային շուկայում առկա բազմազանության մեջ Զեզ անհրաժեշտ վարկի տեսակը որոշելու համար պետք է մտածել երեք տեսակի, առավել տարածված դասակարգման մասին՝ **Ժամկետի, Նպատակի և Արժույթի**

Ըստ վարկի ժամկետայնության՝

- **Կարճաժամկետ** (սովորաբար միշև 1 տարի մարման ժամկետով),
- **Միջնաժամկետ** (սովորաբար 1-3 տարի մարման ժամկետով) և

¹ 01.01.2008թ. դրույթամբ ՀՀ Կենտրոնական Բնակի բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթը կազմել է 11%:

■ **Երկարաժամկետ** (սովորաբար 3-ից ավել տարի մարման ժամկետով):

Ըստ վարկի նպատակի՝

Վարկերը
դասակարգվում են
ըստ ժամկետի,
օգտագործման
նպատակի,
արժույթի և այլն...

- **Բիզնես կամ առևտորային վարկերը** տրամադրվում են տնտեսական գործունեության իրականացման, այդ թվում նաև արտադրության կազմակերպման, առևտորի, ծառայությունների մատուցման, բիզնեսի ընդլայնման և զարգացման, նպատակով տրվող վարկեր,
- **Գյուղատնտեսական վարկերը** տրամադրվում են գյուղատնտեսական արտադրության կազմակերպման կամ գյուղատնտեսական հումքի վերամշակման կազմակերպման նպատակով,
- **Սպառողական վարկերի** նպատակն է օգնել ապահով եղանակով ապրանքների ձեռքբերմանը,
- **Հիփոթեքային/Վերանորոգման վարկերի** օգնությամբ կարող եք գնել կամ վերանորոգել Ձեր բնակարանը կամ առանձնատունը,
- **Ավտովարկերը** ավտոմեքենա գնելու նպատակով տրամադրվող վարկերն են,
- **Կրթական վարկերը** տրամադրվում են կրության վարձի վճարման նպատակով,
- **Լոմբարդային վարկեր՝** արագ իրացվելի գրավի դիմաց (ոսկու, դրամական միջոցների եւ այլն), որոշակի անձնական նպատակների համար ֆիզիկական անձանց տրամադրվող վարկեր,
- **Կրեդիտային քարտ՝** ընթացիկ ծախսերի իրականացման համար վարկային քարտերի միջոցով տրամադրվող վարկեր,
- **Լիզինգը** միջին կամ երկար ժամկետայնության ֆինանսական գործիք է, որը օգտագործման է մեխանիզմների, սարքավորումների, ավտոմեքենաների և կամ գույքի գնման նպատակով:

Ըստ վարկի արժույթի՝

- **Դրամային՝** Հայկական դրամով տրամադրվող վարկեր,
- **Արտարժութային՝** այլ երկրների արժույթով տրամադրվող վարկեր (ԱՄՆ դոլար, Եվրո, ՌԴ ռուբլի և այլն):

Ըստ վարկի գումարի օգտագործման նպատակի՝

- Բիզնես եւ գյուղատնտեսական վարկերը կարող են լինել իհմնական միջոցներ գնելու համար, որոնք սովորաբար լինում են միջնաժամկետ կամ երկարաժամկետ եւ շրջանառու միջոցների ֆինանսավորման վարկեր (օրինակ սերմեր, անասնակեր, հումք), որոնք սովորաբար լինում են կարճաժամկետ:

Ըստ վարկի տրամադրման ձեւի՝

- **Միանված՝** վարկի գումարը տրամադրվում է մինագամից և ամբողջությամբ,
- **Տրամշերով՝** վարկի գումարը տրամադրվում է մաս-մաս, ըստ հաստատված ժամանակացույցի, որը սահմանվում է ելնելով վարկի գումարի անհրաժեշտության ժամկետներից,
- **Վերականգնվող կամ չվերականգնվող վարկային գիծ՝** որը իրենից ներկայացնում է իրավունքի համաձայնագիր որոշակի ժամկետում առավելագույն վարկի գումար ստանալու եւ տիրապետելու մասին

4. Որո՞նք են գյուղատնտեսական վարկերի հիմնական առանձնահատկությունները

Գյուղատնտեսական վարկերի հիմնական առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ դրանց անհրաժեշտությունն ունի սեզոնային բնույթ: Այսինքն գյուղատնտեսական վարկ վերցնելու կարիքն առաջանում է տարվա առանձին ժամանակահատվածներում, մասնավորապես գարնանը՝ կապված գյուղատնտեսական աշխատանքների սկզբելու հետ, ինչը հիմնականում վերաբերում է հողագործությանը եւ այգեգործությանը: Այսինքն կախված տարվա առանձին ժամանակահատվածներից գյուղատնտեսական վարկերի պահանջարկը կրում է օգալի փոփոխություններ:

Հաջորդ առանձնահատկությունը, որն արժանի է ուշադրության, դա գյուղատնտեսական աշխատանքների պարբերաբար կրկնվող բնույթն է: Կախված գյուղատնտեսության ոլորտից և իրականացվող ծրագրերից, աշխատանքները կարող են կրկնվել մի քանի անգամ մեկ տարվա ընթացքում կամ առանձին տարիների ընթացքում: Առաջին դեպքում բնական է, որ կառաջանա կարճաժամկետ վարկի պահանջ /մինչեւ 1 տարի ժամկետով/: Իսկ երկրորդ դեպքի համար առավել նպատակահարմար է բացել վարկային գիծ համապատասխան տարիների համար:

Գյուղատնտեսության վարկավորման հաջորդ առանձնահատկությունը դա որոշակի մթերքների արտադրության կամ այլ ծրագրերի իրականացման դեպքում նախատեսված արդյունքների ստացման բավականին երկար ժամկետուն է, որի ամենացայտուն օրինակը այգեգործությունն է: Այս և համանման այլ դեպքերում անհրաժեշտ է երկարաժամկետ վարկավորում:

Որոշակի առանձնահատկություններ ունի գյուղատնտեսության վարկավորումը նաեւ գյուղմթերքների վերամշակման դեպքում, ընդ որում կախված նաև վարկի գումարի օգտագործման նպատակներից: Այս դեպքում առավել նպատակահարմար կլինի դիմել վարկատուին վերականգնվող վարկային գիծ բացելու համար: Վերականգնվող վարկային գիծը հնարավորությունը է տալիս այն ժամանակահատվածում երբ Դուք չունեք գումարի կարիք առաջացած ավելցուկային գումարը հետ վճարել վարկատուին, հետագայում այն նորից ստանալու իրավունքով: Սա հնարավորություն կտա տնտեսել ֆինանսական միջոցները, որոնք Դուք ուղղում եք տոկոսների վճարմանը:

Օրինակ՝ Ենթադրենք Դուք ունեք գինեգործական փոքր արտադրություն եւ ունեք նոտարություն գնելու ժամանակակից սարքավորումներ արտադրության արդիականացման համար: Միաժամանակ Զեզ անհրաժեշտ է գումար խաղողը մթերելու համար, սակայն Զեր սեփական միջոցները բավարար չեն ծրագրվածն իրականցնելու համար: Այդ պատճառով Դուք դիմել եք վարկատուին 10 մլն դրամ վարկ ստանալու համար 5 տարի մարման ժամկետով, ընդ որում նախատեսում եք 7 մլն դրամն օգտագործել սարքավորում գնելու, իսկ 3 մլն -ը խաղողի նատակարարներին վճարելու համար: Վարկային պայմանագրով կսահմանվի վարկի մարման ժամանակացույց, ըստ որի առաջին տարում դուք կմարտեք առնվազն 4,4 մլն դրամ վարկի մայր գումար: Քանզի մինչև տարվա վերջ Դուք հավաքագրում եք վաճառված գինուց ստացված գումարները եւ այդ գումարի կարիքը մինչեւ հաջորդ տարվա խաղողը մթերումը Զեզ անհրաժեշտ չէ, ապա Զեզ համար առավել նպատակահարմար է ծևակերպել 10 մլն դրամի վարկային գիծ 5 տարի ժամկետով, որը հնարավորություն կտա յուրաքանչյուր տարի հետ վճարել վարկատուին 3 մլն դրամը, իսկ ամռան մթերման ժամանակ նորից օգտվել վարկային գծից վերցնելով մինչեւ 3 մլն դրամ գումար: Դնարավոր է նաեւ երկրորդ տարբերակը՝ բանկը կտրամադրի Զեզ 7 մլն դրամ վարկ 5 տարի մարման ժամկետով սարքավորում գնելու համար և 3 մլն դրամի վարկային գիծ խաղողի մթերման համար:

5. Ինչո՞վ է պայմանավորվում վարկի գումարի չափը

Վարկատույի կողմից մեզ տրամադրվող վարկի գումարի չափը պայմանավորող և սահմանափակող գործոնները տարբեր են յուրաքանչյուր դեպքի համար: Ընդհանուր առմանք այդ գործոնների շարքում կարող են լինել.

**Գնահատեք Զեզ
անհրաժեշտ վարկի
գումարի չափը ...**

- Վարկի տեսակը և նպատակը,
- Վարկառուի վարկումակությունը,
- Վարկի ապահովածությունը,
- Վարկի կանխավճարային գումարը,
- Վարկի մարման ժամկետը:

Վարկ տրամադրելիս ցանկացած բանկ կամ վարկային կազմակերպություն վարկի գումարի մեջությունը որոշում է հիմններով վերոնշյալ գործոնների վրա:

Իսկ այժմ եկեք փորձենք գնահատել այդ գործոններից յուրաքանչյուրի ազդեցությունը Զեզ անհրաժեշտ վարկի մեջության վրա:

A. Անհրաժեշտ վարկի նպատակը և տեսակը՝ ինչպե՞ս ճշտել այն

Զեզ անհրաժեշտ վարկի տեսակը և գումարի մեջությունը առաջին հերթին կախված են նրանից, թե ի՞նչ նպատակով եք Դուք վերցնում այդ վարկը:

Վարկ ստանալու համար որևէ կազմակերպության դիմելիս պետք է գիտակցել, որ եթե Դուք ցանկանում եք վարկի միջոցով հիմնել նոր անասնապահական տնտեսություն կամ ավելացնել գոյություն ունեցող տնտեսության անասնագլխաքանակը, հիմնել նոր այգիներ կամ կառուցել ջերմոց ու սառնարանային տնտեսություն, գնել նոր բնակելի տուն կամ ավտոմեքենա, սպառել ապրանքներ և ծառայություններ, ապա այդ յուրաքանչյուր նպատակի համար պետք է ընտրել համապատասխան վարկի տեսակ:

Օրինակ՝ Ենթադրենք, Դուք ուզում եք սկսել նոր ագրոբիզնես՝ հիմնել վերամշակման փոր արտադրություն եւ այդ նպատակով ուզում եք զնել մի փոքր շինություն: Այդ նպատակով Դուք կարող եք դիմել բանկ հիփոթեքային վարկ ձեռք բերելու համար, որի դեպքում Զեզ անհրաժեշտ կլինի հանդես գալ որպես ֆիզիկական անձ և փորձել համոզել բանկին որ Դուք վարկունակ եք: Կամ էլ Դուք կարող եք բանկ ներկայացնել Զեր մտահղացումը բիզնես ծրագրի տեսքով և ամբողջ բիզնեսի կազմակերպման համար ստանալ համապատասխան գյուղատնտեսական վարկ:

Այնպես որ, ի սկզբանե պետք է ճգրտել Զեր նպատակը և հստակ ձևակերպել այն: Նպատակի և անհրաժեշտ գումարի մեջության որոշումից հետո անհրաժեշտ է տեղեկանալ, թե կոնկրետ Զեր նպատակին ուղղված ի՞նչ վարկավորում են առաջարկում բանկերը կամ վարկային կազմակերպությունները և կա՞ն արդյոք որևէ գումարային սահմանափակումներ: Եթե չկան կոնկրետ Զեր խնդրին ուղղված վարկային ծրագրեր, ապա անհրաժեշտ է կամ վերաձևակերպել Զեր նպատակը, կամ ճշտել, թե ի՞նչ վարկային ծրագրեր կան նմանատիպ այլ խնդրների ուղղությամբ և, խորհրդակցելով համապատասխան բանկի կամ վարկային կազմակերպության աշխատակիցների հետ, ընտրել Զեզ հանար առավել հարմար վարկի տեսակը:

B. Ի՞նչ է վարկումակությունը՝ ինչպե՞ս գնահատել Զեր վարկումակությունը

8անկացած վարկ տրամադրելիս, լինի դա գյուղատնտեսական վարկ կամ սպառողական վարկ, կրեդիտ քարտ, թե հիփոթեք, վարկատուն ցանկանում է համոզվել, որ Դուք ի վիճակի կլինեք վերադարձնել վերցված վարկը, այսինքն, որ Դուք ունեք այդպիսի ցանկություն և կարողություն: Զեր ՎԱՐԿՈՒՄԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ հենց այդ

ցանկության ու կարողության համադրումն է, որը վարկատուն գնահատում է ելնելով մի քանի չափանիշներից՝

- Զեր բիզնեսի, մասնավորապես գյուղատնտեսական արտադրության կամ վերամշակման եկամտաբերությունը եւ կանխիկ դրամի ներհոսք ապահովելու ունակությունը,
- Զեր և/կամ Զեր ընտանիքի ընթացիկ եկամուտները,
- Զեր կուտակած միջոցները,
- Զեր վարկային պատմությունը:

Այս չափանիշներից յուրաքանչյուրն ունի իր առանձնահատկությունները: Դրանցից յուրաքանչյուրի առանձին դիտարկումն ու գնահատումը կօգնի Զեզ առավել չիշտ օգտագործել Զեր ֆինանսական վիճակը վարկավորման լավագույն տարրերակը գտնելու համար:

i. Կանխիկ դրամի ներհոսք ապահովելու Զեր բիզնեսի ունակությունը:

Զեր բիզնեսի, մասնավորապես գյուղատնտեսական արտադրության կամ վերամշակման իրականացման համար ստացված վարկի մարման գործընթացն առաջին հերթին կախված է բիզնեսի եկամտաբերությունից, արտադրանքի վաճառքներից եւ կանխիկ դրամի ներհոսք ապահովելու կարողությունից: Այս հարցերի ճշգրտման համար վարկատուն կարող է գնահատել ինչպես Զեր կորթական մակարդակը, այնպես էլ տվյալ ոլորտում Զեր աշխատանքային փորձը: Վարկատուն կարող է ֆերմերից կամ ազրոբիզնեսից պահանջել նաև դրամի հոսքերի կանխատեսումներ վարկի ողջ ժամանակահատվածի համար: Դետևաբար, ֆերմերներին շատ կարեւոր է իմանալ, թե ինչպիսի ժամկետներում ինչ ծախսեր են կատարելու ամեն մի կոմկուտ գյուղատնտեսական արտադրանքի դեպքում: Դավելված C-ում բերված են լոլիկի և խնձորի արտադրության դեպքում կատարվող ծախսերի եւ եկամուտների հաշվարկների օրինակներ: Ընդ որում պետք է նկատի ունենալ, որ այս ծախսերը կատարվում են ոչ թե միանվագ, այլ որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում իսկ եկամուտը հիմնականում առաջանում է գյուղատնտեսական տարվա վերջում:

ii. Զեր և/կա Զեր ընտանիքի եկամուտները

Վերցված վարկի համար պատասխանատվություն կրելու Զեր կարողությունը առաջին հերթին կախված է Զեր եկամուտների մեծությունից և կայուն աշխատանք ունենալու հանգանակից:

Փաստորեն, Զեր եկամուտներն են պայմանավորում այն գումարի մեծությունը, որը Դուք կկարողանաք յուրաքանչյուր ամիս վճարել վարկի դիմաց հետևապես նաև Զեզ հասանելի վարկի գումարի չափը:

Համավարկառություն

Դուք կարող եք նաև վարկ վերցնել համավարկառուի հետ, սովորաբար ընտանիքի անդամի հետ: Այս դեպքում, վարկի գումարի չափը որոշելիս վարկատուն կարող է հաշվի առնել Զեր ամբողջ ընտանիքի եկամուտը:

Սովորաբար, բանկերի համար ընդունելի է, եթե վարկի դիմաց վճարվելիք ամենամսյա գումարը չի գերազանցում Զեր «մաքուր» տնօրինվող եկամտի 50%-ը:

Ո՞ր եկամուտներն է հաշվի առնում վարկատուն

Վարկունակության հաշվարկի համար վարկատուն հաշվի է առնում ոչ թե ցանկացած եկամուտ, այլ միայն կայուն և մշտապես ստացվող եկամուտները՝ աշխատավարձ, գյուղատնտեսական արտադրանքի իրացումից եկամուտներ, տոկոսային եկամուտներ, ռենտա, դիվիդենդներ և այլն:

Վարկատուն կարող է պահանջել նաև Եկամուտների կայունությունը և չափը հաստատող փաստաթղթեր՝ աշխատավարձի մասին տեղեկանք, ստացվող դիվիժենտների մասին տեղեկանք ընկերությունից և այլ փաստաթղթեր: Նմանատիպ տեղեկանքները պետք է հաստատված լինեն կազմակերպության ղեկավարի, գլխավոր հաշվապահի և/կամ այլ լիազոր անձի կողմից: Հայաստանում վարկատունները պահանջում են նաև, որ փաստաթուղթը կնքված լինի ընկերության գլխավոր կլոր կնիքով:

Թիշտ հաշվարկեք Զեր կողմից տնօրինվող «մաքուր» Եկամուտը

Եկամուտից նվազեցվող գումարները	Օրինակ Եկամուտ (Նվազեցվող գումար)
Մաքուր Եկամուտը հաշվարկելիս պետք է ստացվող կայուն Եկամուտից համել Զեր և Զեր ընտանիքի հետ կապված բոլոր կայուն ծախսերը, ինչպիսիք են՝	340,000
▪ Կումունալ ծախսեր (միջինացված ամառային և ձմեռային ամիսների համար)	(35,000)
▪ Սպառողական զանքյուղ (ինանակալության տակ գտնվող բոլոր անդամների համար) 40,000 դրամ 3 անձի համար	(120,000)
▪ Գույքահարկեր և պետական տուրքեր (տուն, ավտոմեքենա)	(10,000)
▪ Ապահովագրական վճարներ	(0)
▪ Այլ վարկային պարտավորություններ	(5000)
▪ Ոռոգման ջրի վճար	(5000)
▪ Այլ մշտական կատարվող ծախսեր	(0)
Այս և այլ ծախսեր հանելուց հետո կստանաք Զեր կողմից տնօրինվող մաքուր Եկամուտը	165,000
Բաժանեք տնօրինվող Եկամուտը երկուսի	/2
Կստանաք այն թիվը, որը վարկառուն կօգտագործի, որպես հիմք Զեր վարկի գումարը որոշելու համար: Սա այն գումարն է, որը Դուք, հանգիստ կարող եք տրամադրել վարկը մարելու համար:	= 82,500

Այլուսակ 1. Տրամադրվելիք վարկի գումարի մեծությունը կախված նարման ժամկետից՝ 12% տարեկան տոկոսադրույթի դեպքում

Վարկի և տոկոսադրույթի ամսեկամ մարման գումար *82,500 դրամ*

Վարկի մարման ժամկետը,	Վարկի հմարավոր գումարի մեծությունը,
2 տարի	1.753.000 դրամ
3 տարի	2.484.000 դրամ
4 տարի	3.133.000 դրամ
5 տարի	3.709.000 դրամ
6 տարի	4.220.000 դրամ
7 տարի	4.674.000 դրամ
8 տարի	5.076.000 դրամ

Այս աղյուսակից պարզ երևում է, որ որքան երկար է մարման ժամկետը, այնքան մեծ կլինի տրամադրվելիք վարկի գումարը:

Զեր և/կամ Զեր ընտանիքի խնայողությունները Բանկայու՞ն, թե՞ բանկում

Զեր վարկունակության որոշման երկրորդ հիմնական գործոնը Զեր կուտակած միջոցներն են, այսինքն Զեր խնայողությունները: Խնայողությունները կարող են ունենալ տարեր արտահայտություններ՝ բարձի տակ պահպող գումարից մինչև բանկային հաշվին պահպող միջոցները:

Վարկատուի համար, սակայն, «տեսանելի» և, հետևաբար, ընդունելի դարձնելու համար առավել նպատակահարմար է դրանք պահել բանկային հաշվի վրա:

Յիշեք, որ ՀՀ բանկերում ֆիզիկական անձանց ավանդների ապահովությունը երաշխավորվում է ոչ միայն տվյալ բանկի, այլ նաև Ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամի կողմից (մանրամասները ՝ Յիշնադրամի կայքում <http://www.adgf.am/>):

Վարկ տրամադրելու համար որոշ բանկեր պահանջում են նաև, որ վարկառուն հաշիվ ունենա իրենց բանկում, որպեսզի հնարավոր լինի գնահատել նրա խնայողությունների ծավալները և բանկային հաշվի շարժը (ներդրված և հանված գումարները): **Որոշ բանկեր նույնիսկ վերցվելիք վարկի գումարի չափը կապում են վերջին ամիսներին վարկառույի հաշվի ամսական միջին գումարային մնացորդի չափի հետ:**

Այլ խնայողություններ

Խնայողություններ են համարվում նաև

- Զեր ունեցած արժեքը,
- իրացվելի բաժնեմասերը,
- անտիկվարիատը և
- հազվագյուտ արվեստի գործերը:

Սակայն սրանք բանկի կողմից կարող են նաև հաշվի չառվել վարկի տրամադրման համար: Այդ իսկ պատճառով, վարկ կամ փոխառություն վերցնելու համար առավել նպատակարմար է խնայողությունների մի մասը պահել բանկային հաշվի վրա:

Առավել հանգամանալից տեղեկատվություն և խորհուրդներ խնայողությունների և ներդրումների մասին կարող եք գտնել «Խնայողությունների իրականացման, ֆինանսական միջոցների կուտակման և ներդրումների կատարման հանրամատչելի ուղեցուցում (<http://www.fsdp.am>)»:

Զեր վարկային պատմություն՝ ինչպէ՞ս այն ստեղծել և պահպանել

Արդյո՞ք Դուք վստահելի անձ եք որպես վարկառու, կարո՞ղ է արդյոք վարկատուն համոզված լինել, որ Դուք կկատարեք Զեր վրա վերցված պարտավորությունները: Այս հարցերի պատասխանը սերտորեն կախված է Զեր վարկային պատմության հետ, որով նույնպես գնահատվում է Զեր վարկունակությունը:

Վարկային պատմաթյունը դա Զեր ֆինանսական պարտավորությունների կատարման վերաբերյալ տեղեկությունների ամբողջությունն է, որը վարկատուներին

օգնում են արագ և առավելագույն հիմնավորված գնահատել վարկառուի վարկարժանության աստիճանը:

Ձեր վարկային պատմությունը հավաքվում, կուտակվում և պարբերաբար նորացվում է ինչպես Ձեզ վարկ տրամադրած առանձին վարկատուների, այնպես էլ հատուկ վարկային կազմակերպության կողմից, որը կոչվում է **Վարկային բյուրո Հայաստանում առաջին վարկային բյուրոն հիմնադրվել է 2004թ.-ին՝ ԱքՌԱ Բրեդիս Ռեփորթինգ ՓԲԸ (մանրամասները տես www.acra.am/կայրում)**:

Եթե Դուք անցյալում վարկ եք վերցրել կամ այժմ ունեք ընթացիկ վարկ, ապա այդ մասին ինֆորմացիան Ձեզ վարկ տրամադրած բոլոր վարկատուներից հավաքվում և կուտակվում է վարկային բյուրոյում:

Այդ ինֆորմացիան իր մեջ պարունակում է մասնավորապես տեղեկատվություն, թե Դուք ունե՞ք արդյոք վարկի

- մարման ուշացումներ,
- չվճարումներ,
- չմարված վարկեր և
- վարկային պարտականությունների կատարման այլ խախտումներ:

Այս բնույթի ողջ ինֆորմացիայի միջոցով ստեղծվող վարկային պատմության հիմնան վրա հաճախ հաշվարկվում է նաև Ձեր անհատական վարկարժանությունը: Այս տեղեկատվության հիմնան վրա վարկատուն որոշում կայացնել Ձեզ վարկ տրամադրելու և վարկի պայմանների վերաբերյալ:

Այդ իսկ պատճառով շատ կարևոր է ունենալ դրական վարկային պատմություն:

Ինչպես ունենալ դրական վարկային պատմություն

Սկսեք ձևավորել Ձեր վարկային պատմությունը ինարավորինս վաղ և գերծ պահեք այն վերը թվարկված բացասական երևույթներից:

- ✓ Բացեք բանկային հաշիվ և այդ հաշվին կից պատվիրեք կրեդիտային քարտ: Կատարեք կանոնավոր վճարումներ:
- ✓ Սկզբնական շրջանում վերցրեք որևէ փոքր վարկ (օրինակ՝ կենցաղային տեխնիկա գնելու նպատակով):
- ✓ Վարկ վերցնելուց պարտադիր կերպով նշեք Ձեր դրական վարկային պատմության մասին:
- ✓ Այլ վարկատուից նոր վարկ վերցնելիս դիմեք վարկային բյուրոին և վերցրեք քաղվացք Ձեր վարկային պատմության վերաբերյալ և ներկայացրեք վարկատուին:

**Ստեղծեք և բարելավեք
Ձեր վարկային
պատմությունը...**

Միշտ հիշեք, որ վստահելի և վարկարժանահավատ վարկառուն ցանկալի հաճախորդ է ցանկացած բանկի և վարկային կազմակերպության համար:

Դուք կարող եք բոլորքարկել անարդարացի բացասական վարկային պատմությունը դիմելով վարկային բյուրո:

Իսկ եթե Դուք իսկապես ձևավորել եք բացասական վարկային պատմություն՝ ապա սկսեք վերը նշված քայլերից և բարելավեք Ձեր վարկային պատմությունը
Ստեղծեք և պահպանեք Ձեր վարկային պատմությունը...

C. Ի՞նչ է վարկի ապահովածությունը՝ ինչպես այն իրականացնել

Վարկի հնարավոր չվերադարձնան դեպքում իրեն առավել ապահով գգալու նպատակով, վարկատուն կարող է պահանջել լրացնուցիչ ապահովածություն:

Վարկատուին հետաքրքրում է, թե Դուք ի՞նչ կարող եք առաջարկել որպես երաշխիք, որի առկայությունից, տեսակից և մեծությունից կարող է կախված լինել թե վարկ տրամադրելու որոշումը, թե վարկի մեծությունը:

Ֆինանսական կազմակերպության համար որպես ապահովածություն հիմնականում կարող են հանդիսանալ

- գրավը,
- երաշխիքը,
- վստահելի անձանց /ձեռնարկությունների/ երաշխավորությունը, ինչպես նաև
- բիզնես պլանը և
- վարկառուի ֆինանսական վիճակը ներկայացնող այլ միջոցները:

Սովորաբար վարկ տվողի համար գրավի առարկա կարող են հանդիսանալ՝

- անշարժ և շարժական գույքը,
- հողատարածքները, այգիները, գյուղտեխնիկան եւ անասունները,
- ձեռնարկության հիմնական և շրջանառու միջոցները,
- բանկային մետաղները,
- իրացվելի արժեքները,
- Զեր բանկային հաշվում առկա ֆինանսական միջոցները,
- այլ իրացվելի միջոցներ (բանկի հանաձայնությանը):

Եթե Դուք վարկի վերադարձման ապահովածության համար որպես երաշխիք օգտագործում եք գրավը, ապա պետք է նաև հիշեք, որ վարկի մեծությունը անմիջականորեն կախված է գրավի գնահատված արժեքից, որը կարող է տարբերվել գրավի շուկայական գնից: Ընդ որում, բանկը որոշում է վարկի մեծությունը որպես գրավի գնահատված արժեքի տոկոսային մաս:

Օրինակ՝ Դուք առաջարկել եք որպես գրավ սեփականության իրավումքով Զեզ պատկանող բնակելի տունը 200 քառ. մ. ընդհանուր մակերեսով և տնամերձ 1000 քառ.մ. հողամասով: Ընդունենք վարկառուն գնահատել է գրավի շուկայական գինը 15 մլն. դրամ, իսկ արագ իրացման գինը 14 մլն. դրամ և, եթե վարկառուն որոշել է տրամադրել վարկ գրավի գնահատված արժեքի 60% չափով, ապա տրամադրվելիք վարկի գումարը կվազմի 8,4 մլն. դրամ: Սույն տոկոսային չափը կարող է տարբեր վարկառուների մոտ տարբեր լինել:

D. Վարկի համաֆինանսավորում կամ կամխավճարային գումար՝ արժյուր պե՞տք է այն և ո՞ր դեաբրում

Վարկի որոշ տեսակների դեպքում, վարկառուի համար ցանկալի է, որ Դուք նույնպես ներդրում կատարեք որպես գյուղատնտեսական ծրագրի համաֆինանսավորում կամ վճարում գնվող ապրանքների արժեքի մի մասի դիմաց:

Օրինակ՝ Ենթադրենք Դուք ունեք ծրագրի կառուցելու թշնագում եւ գնելու 5,000 հազ թշնամնի արտադրության համար: Զեր ծրագրի արժեքն է 10 մլն. դրամ: Վարկառուն պահանջում է, որ ծրագրի արժեքի 20%-ը համաֆինանսավորվի Զեր միջոցների հաշվին, դա նշանակում է, որ վարկառուն Զեզ որպես վարկ կտրամադրի միայն 8 մլն. դրամ, այսինքն Դուք պետք է ունենաք 2մլն. դրամի ֆինանսական հավելյալ միջոցներ կամ նույն գումարի այլ նյութական միջոցներ:

E. Ինչպե՞ս է Վարկի ժամկետը որոշում վարկի գումարի չափը

Վարկի մարման ժամկետը այն ժամանակահատվածն է, որի ընթացքում վարկառուն մարում է վերցված վարկի մայր գումարը և վարկի տոկոսները: Կախված

**Ապահովածությունը
վարկի գումարի չափը
որոշող հիմնական
գործոնների մեջն է:**

Վարկի տեսակից վարկի մարման ժամկետը կարող է լինել սկսած մի քանի ամսից և մինչև 20 տարի տևողությամբ²: Սովորաբար, որքան նեծ է վարկի գումարը այնքան երկար է դրա մարման ժամկետը:

Վարկի ժամկետի որոշման համար կարևոր գործոն է վարկի մեջությունը և Զեր վարկունակությունը: Սակայն վարկի ժամկետը կարող է սահմանափակվել նաև Զեր կենսաթոշակային տարիքին հասնելու ժամանակահատվածով (կենսաթոշակային տարիքը Հայաստանում 2011 թվականից սահմանվելու է 63 տարեկանը):

Եվ վերջապես, վարկի մարման ժամկետից է կախված այն տոկասադրույթը, որը բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը կարող է Զեզ առաջարկել: Այս դեպքում նույնանձն որքան երկար է վարկի մարման ժամկետը, այնքան ցածր է դրա դիմաց առաջարկվող տոկոսադրույթը:

Վերականգնվող վարկային գժի դեպքում սահմանվում է վարկի գումարի ամբողջական մարման վերջնաժամկետ, սակայն վարկառուն ազատ է այդ ժամկետի ընթացքում կատարել մարումներ և ստանալ վարկի գումարներ, սակայն վարկային գժի ժամկետի ավարտին վարկային գժի ամբողջ գումարը պետք է մարվի:

Ներդիր 2. Վարկի արժույթը՝ դրամ, թե՝ ...

Հայաստանում օրինական վճարման միջոց հանդիսանում է ՀՀ դրամը, վարկատուները կարող են նաև տրամադրել որոշ տեսակի վարկեր նաև այլ երկրների արժույթներով. մասնավորապես ԱՄՆ դոլարով և եվրոյով:

Վարկի արժույթի ընտրությունը շատ կարևոր խնդիր է, քանզի արտարժույթի փոխարժեքի տատանումները կարող են եականորեն կրծատել կամ մեծացնել մարման վճարների փաստացի մեջությունը ու դրա տեսակարար կշիռը Զեր ընտանեկան բյուջեում:

Այդ իսկ պատճառով, առավել նպատակահարմար է վարկ վերցնել այն արժույթով, որով հաշվարկվում են Զեր եկամուտները:

Եթե Զեր վարկի և Զեր եկամուտների արժույթները տարբեր են, ապա փոխարժեքների տատանումներից Դուք կարող եք տուժել կամ շահել: Սակայն երկարաժամկետ վարկերի դեպքերում, երբ անհնար է կանխատեսել արժույթային փոփոխությունները, նպատակահարմար է վարկը վերցնել նույն արժույթով ինչ Զեր եկամուտներն են:

6. Վարկի արժեքը՝ ինչպես այն գնահատել

Վարկը առաջին հերթին հարմարավետություն է և այդ հարմարավետության համար պետք է վճարել:

Վարկ վերցնելուց առաջ կարևոր է հաշվի առնել, թե որքան կարժենա այդ «հարմարավետությունը», և արդյոք կարող եք այդ գումարը Զեզ թույլ տալ: Վարկի արժեքը հենց այն գումարն է, որը վարկառուն վճարում է վարկատուին վարկի «օգտագործման» դիմաց:

Վարկի արժեքը ծևակորվում է վարկի ստացման և մարման տարբեր փուլերում կատարվող հետևյալ վճարումներից՝

- Վարկի ստացման համար ծախսվող գումարները,
- տարեկան տոկոսադրույթի վճարումները,
- Վարկի սպասարկման համար կատարվող տարեկան վճարումները,
- այլ վճարումներ և ծախսեր:

Այս վճարումներն ու ծախսերը լավ հասկանալու և վարկի լավագույն, առավել մատչելի տարբերակը գտնելու համար անհրաժեշտ է իմանալ դրանցից յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունները:

A. Վարկի ստացման համար կատարվելիք ծախսերը և վճարները

² Այս ինֆորմացիան վերաբերվում է Հայաստանի տարածքում գործող բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերին 2008թ.-ի հունվար ամսվա դրությամբ:

Վարկի ստացման համար կատարվելիք ծախսերը կարող են զգալի մաս կազմել վարկի արժեքի ընդհանուր գումարում: Այս ծախսերն անխուսափելի են, սակայն դրանք հիմնականում միանվագ վճարվող գումարներ են:

Վարկի ստացման

**համար կատարվելիք
ծախսերը կարող են
զգալի գումար կազմել
և ավելացնել ստացվող
վարկի փաստացի
արժեքը:**

Միանգամյա վճարման ծախսերից կարող են լինել

- բանկի կողմից վարկի ստացման դիմումի դիտարկման համար կատարվելիք վճարումը,
- գորավարովող գույքի գնահատման ծախսերը,
- ապահովագրության ծախսերը
- պայմանագրի կնքման ծախսերը (նոտարական հաստատման պետական տուրք, սեփեկանության իրավունքի գրանցման պետական տուրք և այլն),
- վարկային հաշվի բացման վճարներ և այլ ծախսեր:

Առանձին բանկեր կամ վարկային կազմակերպություններ կարող են նաև պահանջել **լրացուցիչ վճարներ՝** վարկային հաշվի բացման և դրա վարման, վարկի տրամադրման, վարկի գումարի կանխիկացման և այլ բանկային գործառնությունների իրականացման համար:

B. Վարկի տարեկան տոկոսադրույքը

Վարկի տարեկան տոկոսադրույքն այն հիմնական գործոններից է, որից ելնելով վարկառուն կայացնում է վարկ վերցնելու մասին իր վերջնական որոշումը: Որքան ցածր լինի տարեկան տոկոսադրույքը, այնքան քիչ գումար Դուք կվճարեք վարկատուին՝ վակավորման ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում: Վարկի տոկոսադրույքը սահմանվում է վարկատուի կողմից անհատականորեն յուրաքանչյուր վարկառուի համար:

Կախված վարկի տեսակից բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը սահմանում է որոշակի տոկոսադրույքների միջակայք: Այդ միջակայքի սահմաններում էլ որոշվում է յուրաքանչյուր վարկառուի համար տոկոսադրույքի մեջությունը՝ ելնելով Զեր վարկարժանությունից, վարկի կամխավճարային գումարի մեջությունից, վարկի կամխավճարային գումարի մեջությունից և վարկավորման ժամկետներից:

Օրինակ՝	ընդունենք, բանկը գյուղատնտեսական տեխնիկայի վարկավորման համար սահմանել է 12-15% տոկոսադրույքի միջակայք: Կախված վերը նշված գործոններից վարկառուն կարող է որոշել վարկը տրամադրել 12%, 13%, 14% կամ 15%-ով: Եթե Դուք ունեք բարեխիղ վարկային պատճություն, վարկի կամխավճարային գումարը բավականին մեծ է (սովորաբար գմկող ավտոմեքենայի արժեքի 60%-ից ավելի) և վարկավորման ժամկետը բավականին երկար է (5 տարի), ապա ամենայն հավանականությամբ Զեզ տրամադրվող վարկի տոկոսադրույքը կկազմի 12%: Ցանկացած դեպքում, Զեզ համար առավել նպաստովոր կլինի վարկ վերցնել հնարավոր նվազագույն տոկոսադրույքով: Տարեկան տոկոսադրույքի 1%-ի տարբերությունն անգան կարող է էականորեն մեծացնել Զեզ կողմից բանկին վճարվելիք գումարների մեջությունը, առավել և երկարաժամկետ վարկերի դեպքում: Ընդունենք, Դուք վերցրել եք 5մլն. դրամի վարկ, 5 տարի մարման ժամկետով և 13% տոկասադրույքով, ապա ժամանակահատվածի վերջում միայն տոկոսավճարների ընդհանուր գումարը կկազմի 1.826.000 դրամ , իսկ, Եթե տոկոսադրույքը լիներ 12% , ապա տոկոսավճարները կկազմենին 1.673.000 դրամ : Այսինքն 1%-ի տարբերության դեպքում տոկոսավճարների տարբերությունը կկազմի 153.000 դրամ : Ընդ որում, որքան մեծ լինի վարկավորման ժամկետը, այնքան մեծ է լինելու այդ տարբերությունը:
----------------	---

Փոփոխական կամ լողացող տոկոսադրույքներ

Սովորաբար վարկի տոկոսադրույքը ֆիքսվում է վարկավորման ամբողջ ժամանակահատվածի համար, սակայն որոշ դեպքերում Զեզ կարող են առաջարկել

նաև վարկի «լողացող» կամ փոփոխական տոկոսադրույթներ: Այս տոկոսադրույթները լայն տարածում չունեն Հայաստանում, սակայն որոշ բանկեր առաջարկում են վարկային փաթեթներ, որոնց տոկոսադրույթի մեծությունը սովորաբար «կապվում է» այլ տոկոսադրույթների հետ, օրինակ՝ **ԿԲ հաշվարկային տոկոսադրույթի:**

Օրինակ՝ Դուք վերցրել եք **5մլն.** դրամի վարկ, **5 տարի** մարման ժամկետով և **փոփոխական տոկոսադրույթով**, որը ֆիքսված է **3%** ԿԲ բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթի նկատմամբ և վարկի ստացման պահին կազմել է **11%**: Ենթադրենք, վարկի ստացման պահից երկու տարի անց **ԿԲ-ը ենթադրույթում տոկոսական իրավիճակից, 1%-ով հետեւ** է բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթը: Այդ պարագայում կիշտի նաև Զեր կողմից վերցված վարկի տոկոսադրույթը: Եթե ԿԲ-ը չփոխի տոկոսադրույթը վարկավորման ժամկետի մնացյալ տարիների ընթացքում, ապա հաջորդ 3 տարիների ընթացքում Դուք վարկը կմարեք **10%** տոկոսադրույթով, այսինքն կվճարեք առավել թիվ գումար: Սակայն, պետք է ի նկատի ունենալ, որ ԿԲ-ը կարող է նաև բարձրացնել բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթը, որի դեպքում Դուք ստիպված կլինեք մնացյալ տարիների համար վարկը մարել **12% տոկոսադրույթով:**

Այսպիսով, կախված տարեկան տոկոսադրույթից մեծությունից, վարկի դիմաց վճարվող տոկասավճարները կարող են էականորեն տարբերվել:

C. Վարկի սպասարկման վճարները

Բացի վարկի տարեկան տոկոսադրույթից բանկը կարող է սահմանել նաև վարկի սպասարկման տարեկան վճարներ: Այդպիսի դեպքերում վարկի մարման յուրաքանչյուր տարվա համար, բացի վարկի տոկոսադրույթից, Դուք վճարում եք նաև որոշակի գումար վարկի սպասարկման համար: Այդ գումարի մեծությունը հիմնականում կախված է լիում վարկի գումարի մեծությունից և վարկավորման ժամանակահատվածից: Միշտ հարցորդ վարկատուին, թե արդյոք նման վճարներ կան, և որքան են դրանք կազմում, քանի որ, սպասարկման տարեկան վճարները կարող են զգալիորեն մեծացնել վարկի դիմաց տարեկան վճարվող ընդհանուր գումարը: Վարկային գծի դեպքում վարկատուն կարող է սահմանել նաև լրացրւիչ վճար, որպես տոկոսավճար՝ վարկային գծի չօգտագործված գումարի նաև նկատմամբ, որը սակայն սովորաբար շատ ավելի փոքր գումար է լինում, քան վարկի օգտագործման համար սահմանված տարեկան տոկոսադրույթը: Վարկային պայմանագիրը ստորագրելուց առաջ պետք է ճշտել նմանատիպ վճարի առկայությունը:

D. Իրական (համեմատական) տոկոսադրույթ՝ ի՞նչ է այն և ինչպես հաշվել

Ինացեք թե ինչպես հաշվել վարկի իրական արժեքը:

Իրական (համեմատական) տոկոսադրույթը իրենից ներկայացնում է վարկատուին տարեկան (ամսեկան) վճարվող ընդհանուր գումարի և վարկի մայր գումարի հարաբերակցությունը տոկոսային արտահայտությամբ: Այսինքն, բացի վարկի տոկոսավճարից, այն հաշվի է առնում նաև բոլոր սպասարկման վճարները, որոնք Դուք վճարում եք բանկին կամ վարկային կազմակերպությանը վարկի մարման ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում:

Ուշադիր եղե՛ք

Որոշ բանկեր կամ վարկային կազմակերպություններ՝ հաճախորդներ գրավելու նպատակով, սահմանում են բավականին ցածր տոկոսադրույթներ, միաժամանակ սահմանելով վարկի սպասարկման բարձր վճարներ: Այս դեպքում, եթե վարկի տոկասավճարի գումարին ավելացնում ենք սպասարկված վճարը, ապա բանկին վճարվող տարեկան գումարը էականորեն մեծ է լինում այն գումարից, որը Դուք ակնկալում եք վճարել բանկի սահմանած տոկոսադրույթի դիմաց:

Օրինակ՝ Դուք վերցրել եք **3մլն.** դրամի վարկ, **4 տարի** մարման ժամկետով, **12% տոկասադրույթով** և **60.000 դրամ սպասարկման տարեկան վճարով** (տես՝ Այլուսակ 1): Միևնույն ժամանակ, եթեք այլ վարկատուներ այլ բանկերից վերցրել են նույն **3մլն. դրամի** վարկեր 4 տարի ժամկետով, **սակայն** այլ տոկոսադրույթներով և սպասարկման տարեկան վճարներով: Այս դեպքում, Զեր կողմից վճարվող, վարկի մարման ամսեկան ընդհանուր գումարը կկազմի 84.000 դրամ, մինչդեռ մյուս վարկառուների համար (Վարկառու 2, Վարկառու 3 և Վարկառու 4) այդ գումարները ավելի փոքր կլինեն, ինչն ակնառու կերպով երևում է ներկայացվող աղյուսակից և:

Աղյուսակ 3. Վարկի իրական տոկոսադրույթը՝ կախված վարկի տոկոսադրույթից և սպասարկման տարեկան վճարների մեջությունից

Վարկառու	Վիճակ տիստառիկա	Վարկի սպասարկման տոկոսադրույթը՝ դժվար	Վարկի ամսեկան մարումները, ներառյալ վարկի սպասարկման վճարը, դժվար	Ռեժիսուրական վարկառու	Վարկի արժեքը, դժվար
Վարկառու 1	12%	60.000	84.000	15,3%	1.032.000
Վարկառու 2	12%	40.000	82.300	14,2%	952.000
Վարկառու 3	13%	30.000	83.000	14,7%	984.000
Վարկառու 4	14%	20.000	83.600	15,1%	1.015.000

Վարկի ամսեկան մարումների գումարից ելենով, կարող ենք տեսնել, որ Զեր կողմից վերցված վարկի իրական (համեմատական) տոկոսադրույթը կազմի 15,3%, չնայած որ պայմանագրում նշված տոկոսադրույթը կազմում է ընդամենը 12%: Միևնույն ժամանակ, այն վարկառուները, որոնք վերցրել են վարկ ավելի բարձր տոկոսադրույթներով (Վարկառու 3 և Վարկառու 4), սակայն ցածր սպասարկման վճարով, վարկը մարում են առավել ցածր իրական տոկոսադրույթով (համապատասխանաբար 14,7% և 15,1%):

**Իրական
տոկոսադրույթի հաշվի
առնելը կարող է եական
դեր խաղալ վարկի
ընտրության գործում:**

Ասպիսով, իրական տոկոսադրույթի հաշվի առնելը կարող է եական դեր խաղալ վարկի ընտրության գործում: Այդ իսկ պատճառով, այն երբեմն կոչում են համեմատական տոկոսադրույթ, քանի որ այն հնարավորություն է տալիս համեմատել տարբեր բանկերի կողմից առաջարկվող վարկերը և կատարել ճիշտ ընտրություն:

7. Վարկի մարման սխեմաներ. Ինչպես հաշվարկել և վճարել տոկոսավճարները

Վարկի մարման ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում յուրաքանչյուր ամիս Դուք պետք է կատարեք մուտքումներ՝ վարկի մայր գումարի և տոկոսների մարման համար: Վարկի տոկոսի հաշվարկը կատարվում է վարկի մնացորդի նկատմամբ, վարկի տրամադրման օրվանից՝ վարկային պայմանագրում նշված ժամկետներում: Սովորաբար, այդ մարումները կատարվում են յուրաքանչյուր ամսվա կտրվածքով՝ համաձայն վճարման ժամանակացույցի:

Գույություն ունեն վարկի մարման մուտքումների հաշվարկման երկու հիմնական սխեմաներ՝ հավասարաչափ վճարումներով և մայր գումարի հավասարաչափ մարումներով:

Հավասարաչափ վճարումներով վարկի մարման սխեմայի դեպքում վարկի մարման ամբողջ ժամանակահատվածի համար յուրաքանչյուր ամիս Դուք կատարում եք միևնույն չափի վճարումներ: Այս դեպքում բավականին հեշտ է պլանավորել Զեր ընտանեկան բյուջեն, քանի որ յուրաքանչյուր ամիս Դուք վճարում եք միևնույն մեջության գումար: Սակայն վճարման այս սխեմայի դեպքում ընդհանուր առմամբ վարկի մարման վերջնական գումարը ավելի մեծ է լինում, քան մայր գումարի հավասարաչափ մարումներով վճարման սխեմայի դեպքում:

Հավասարաշափ
Վճարումներով սխեմայի
դեպում յուրաքանչյուր
ամիս Դուք կատարում
եք միևնույն չափի
վճարումներ, իսկ մայր
գումարի հավասարա-
չափ մարումներով
սխեմայի դեպում՝
անհամաշափ են
բաշխվում վարկի
մարման ամիսների
միջև:

Մայր գումարի հավասարաշափ մարումներով վճարման սխեմայի ընտրության դեպում վարկի մարման վճարմաները անհամաշափ են բաշխվում վարկի մարման ամբողջ ժամանակահատվածի ամիսների միջև։ Այս դեպում մարման առաջին ամիսների ընթացքում մարման գումարը զգալիորեն մեծ է, սակայն աստիճանաբար նվազում է հաջորդ ամիսների ընթացքում։

Այժմ փորձենք ներկայացնել այս երկու սխեմաներից յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունները կոնկրետ օրինակի վրա։

Օրինակ՝	Դուք ցանկանում եք վերցնել 1մլն. դրամի վարկ 1 տարի մարման ժամկետով, 14% տոկասադրույթով և կարող եք ընտրել վարկի մարման երկու սխեմաներից մեկը՝ հավասարաշափ վճարումներով կամ մայր գումարի հավասարաշափ մարումներով։ Առաջին դեպում (տես՝ Այլուսակ 4), Դուք մեկ տարվա ընթացքում, յուրաքանչյուր ամիս կատարելու եք 89.787 դրամի մարումներ (մայր գումարի և ամսեկան տոկոսների), ժամկետի վերջում ընդհանուր առմամբ վճարելով 1.077.445 դրամ, որից 77.445 դրամը կազմում է վարկի մարման տոկոսները։
----------------	---

Այլուսակ 4. Վարկի մարման ժամանակացույցը՝ հավասարաշափ վճարումներով սխեմայի դեպում

Վարկի մարման ամիսները	Մայր գումարի նվազող մնացորդը, ԴԴ դրամ	Մայր գումարի ամսեկան մարումները, ԴԴ դրամ	Տոկոսների ամսեկան մարումները, ԴԴ դրամ	Մայր գումարի տոկոսների ամսեկան մարումները, ԴԴ դրամ
1	1.000.000	78.120	11.667	89.787
2	921.880	79.032	10.755	89.787
3	842.848	79.954	9.833	89.787
11	176.480	87.728	2.059	89.787
12	88.752	88.752	1.035	89.787
Ընդամենը	5.750.000	1.000.000	77.445	1.077.445

Երկրորդ դեպում, (տես՝ Այլուսակ 5), Դուք մեկ տարվա ընթացքում, յուրաքանչյուր ամիս կատարում եք տարբերակված վճարումներ (մայր գումարի և ամսեկան տոկոսների մարումները)՝ **առաջին ամսին՝ 95.000 դրամի** վճարումներ, **երկրորդ ամսին՝ 94.028 դրամի**, այնուհետև հաջարդ ամիսների ընթացքում վճարվող գումարը աստիճանաբար նվազելով՝ **Վերջին ամսին՝ կազմի 84.306 դրամ**։ Իսկ ժամկետի վերջում ընդհանուր առմամբ Դուք կվճարեք **1.075.883 դրամ**, որից **75.883 դրամը** կազմում է վարկի մարման տոկոսները։ Ինչպես կարելի է նկատել, վարկի մարման այս սխեմայի դեպում վճարումների ամբողջ գումարը **1.612 դրամով** պակաս է նախորդ սխեմայի վճարումների ընդհանուր գումարից։

Այլուսակ 5. Վարկի մարման ժամանակացույցը՝ մայր գումարի հավասարաշափ մարումներով սխեմայի դեպում

Վարկի մարման ամիսները	Մայր գումարի նվազող մնացորդը, ԴԴ դրամ	Մայր գումարի ամսեկան մարումները, ԴԴ դրամ	Տոկոսների ամսեկան մարումները, ԴԴ դրամ	Մայր գումարի տոկոսների ամսեկան մարումները, ԴԴ դրամ
1	1.000.000	83.333	11.667	95.000
2	916.667	83.333	10.694	94.028
3	833.333	83.333	9.722	93.056
11	166.667	83.333	1.944	85.278
12	83.333	83.333	972	84.306
Ընդամենը	5.750.000	1.000.000	75.833	1.075.833

Այս օրինակում երկու սխեմաներով վարկի մարումների ընդհանուր գումարների տարբերությունը կազմեց բավականին փոքր գումար, սակայն վարկի մարման առավել մեծ ժամանակահատվածների համար այս տարբերությունը կազմում է եականորեն մեծ գումար։

Վարկի մարման սխեմայի ընտրությունը շատ կարևոր խնդիր է, քանզի դրանից է կախված Զեր Եկամուտների բաշխման և տնօրինման առանձնահատկությունները վարկի մարման ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում և վարկատուին վճարվող ամբողջ գումարի մեծությունը: Յետևապես, եղեք ուշադիր և պարտադիր կերպով պահանջեք բանկից կամ վարկային կազմակերպությունից Զեզ տրամադրել վարկի մարման ժամանակացույցը և յուրաքանչյուր ամսվա մարտուների գումարների մեջությունը:

Բիզնես կամ գյուղատնտեսական վարկերի մարման սխեման վարկատուն սահմանում է ելեկով վարկառուի դրամական հոսքերի կանխատեսումից, հաշվի առնելով յուրաքանչյուր ամսվա վերջում այն մնացորդային գումարը, որը անհրաժեշտ է անխափան շարունակելու արտադրական գործունեությունը:

8. Ի՞նչ փաստաթղթեր են անհրաժեշտ վարկ ստանալու համար

Պահանջվող
փաստաթղթերի ցանկը
կարող է տարբերվել
կախված վարկի
տեսակից և վարկատու
կազմակերպության
պահանջներից:

Վարկ վերցնելու համար անհրաժետ է բանկ կամ վարկային կազմակերպություն ներկայացնելու որոշակի փաստաթղթեր, որոնց հիման վրա վարկատուն կզնահատի Զեր վարկունակությունը և վարկարժանությունը: Պահանջվող փաստաթղթերի ցանկը կարող է տարբերվել կախված վարկի տեսակից և վարկատու կազմակերպության պահանջներից: Սակայն կան փաստաթղթեր, որոնք ընդհանուր են բոլոր դեպքերի համար:

Ֆիզիկական անձանց համար դրանք հիմնականում հետևյալներն են.

- անձնագիր կամ անձը հաստատող այլ փաստաթուղթ և սոցիալական քարտ,
- տեղեկանք բնակության վայրից (3-րդ ձև՝ տրված համատիրության կողմից),
- տեղեկանք Եկամուտների վերաբերյալ (անհարժեշտության դեպքում նաև ընտանիքի անդամների Եկամուտների վերաբերյալ) կախված Եկամուտների աղյուրից՝
 - աշխատավայրից՝ պարտադիր կերպով նշելով աշխատավայրի իրավաբանական լրիվ անունը, հասցեն և հեռախոսի համարները, ղեկավարի անունը և ազգանունը, աշխատանքային ստաժը, զբաղեցրած պաշտոնը և ամսական աշխատավարձի չափը,
 - գյուղատնտեսության մեջ զբաղված լինելու դեպքում՝ ունեցվածքի (բնակելի և/կամ ոչ բնակելի տան, հողատարածքի, այգիների, կենդանիների, տրանսպորտային միջոցների, գյուղատնտեսական տեխնիկայի և այլնի) մասին տեղեկանք՝ հաստատված համայնքի ղեկավարի կողմից,
 - փայտաքաղաքացիների և ստացվող դիվիդենտների մասին տեղեկանք՝ կենտրոնական դեպոզիտարիայից կամ պետոնզիստրից և ընկերությունից՝ հաստատված լիազոր անձի կողմից,
 - հիմնական աշխատավայր չունենալու դեպքում անհրաժեշտ է ներկայացնել Եկամուտները հաստատող որևէ այլ փաստաթուղթ՝ կախված Եկամտի աղյուրներից,
- բանկային հաշիվների առկայության դեպքում դրանց շարժի քաղվածքը, ինչպես նաև այլ վարկեր ունենալու պայմաններում՝ դրանց մասին քաղվացքներ,
- ընտանեկան վիճակը հաստատող փաստաթղթեր՝ ամուսնության/ամուսնալութության վկայական, համատեղ բնակվող և

Ֆիզիկական և
իրաբանական անձանց
համար անհրաժեշտ է
ներկայացնել տարբեր

խնամակալության տակ գտնվող անձանց անձնագրերի կամ ծննդյան վկայականների պատճեններ,

- սեփականություն հանդիսացող անշարժ գույքի սեփականության վկայականներ և ավտոմեքենայի սեփականության իրավունքը հավաստող փաստաթղթեր,
- վարկի ապահովածության առկայության դեպքում՝ ապահովություն հանդիսացող գրավի սեփականության իրավունքը հաստատող փաստաթղթեր՝ սեփականության վկայականներ, անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեից տրված տեղեկանք, նոտարական հաստատումով հանձնաժողովուններ, տեխնիկական անձնագրեր, անհրաժեշտության դեպքում այլ փաստաթղթեր, ինչպես նաև գրավադրվող գույքի գնահատման ակտ (անկախ գնահատողի կողմից) և գույքի ապահովագրության վկայական,
- երաշխիքի կամ երաշխավորության տրամադրման դեպքում՝ տրամադրող անձի (անհատի կամ կազմակերպության) վերաբերյալ փաստաթղթեր, ինչպես նաև երաշխիք կամ երաշխավորություն տրամադրելու իրավասությունը հաստատող փաստաթղթեր,
- դիմում բանկի կամ վարկային կազմակերպության դեկավարույան անունով՝ նշելով վարկի նպատակը, գումարի մեջությունը, ժամկետը, ապահովածության տեսակը և այլ անհրաժեշտ մանրամասներ:

Կախված վարկատու կազմակերպությունից և ստացվող վարկի նպատակից, պահանջվող փաստաթղթերի ցանկը կարող է լինել առավել երկար կամ ընդհակառակը պահանջվել առավել քիչ փաստաթղթեր:

Իրավաբանական անձանց կողմից վարկ վերցնելու համար հիմնականում կարող են պահանջվել հետևյալ փաստաթղթերը.

- գործարար ծրագիր (քինես պլան), պարտադիր նշելով՝ վարկի նպատակը, գործունեության արդյունքում սպասվող եկամուտներն ու ծախսերը, սպասվելիք շահույթի հաշվարկը, վարկի մարման աղբյուրները և ժամկետները,
- իրավաբանական անձի գրանցման պետքեաժմության վկայականի պատճեն, ինչպես նաև գործադիր մարմնի և հիմնադիրների վերաբերյալ տեղեկանքներ,
- իրավաբանական անձի կանոնադրության պատճեն,
- իրավաբանական անձի ռեկվիզիտներ և հարկային կոդ (փաստաթղթի պատճեն),
- կազմակերպության իրավասու նարմնի (հիմնականում բաժնետերերի/մասնակիցների ընդհանուր ժողովի) որոշում վարկ ստանալու և գույքը գրավ դնելու վերաբերյալ,
- գրավադրվող անշարժ գույքի սեփականության վկայական, գույքի վերաբերյալ տեղեկանք անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեից, ինչպես նաև գրավադրվող գույքի գնահատման ակտ (անկախ գնահատողի կողմից) և գույքի ապահովագրության վկայական,
- հաշվապահական հաշվետվությունների փաթեթ և հաշվեկշիռ,
- տեղեկանք հարկային տեսչությունից՝ հարկային և կենսաբոշակային վճարումների գծով պարտքերի վերաբերյալ,
- դիմում բանկի կամ վարկային կազմակերպության դեկավարույան անունով՝ նշելով վարկի նպատակը, գումարի մեջությունը, ժամկետը, ապահովածության տեսակը և այլ անհրաժեշտ մանրամասներ:

Այս դեպքում ևս փաստաթղթերի ցանկը կախված է վարկատու կազմակերպությունից և ստացվող վարկի նպատակից: Պետք է նշել, որ այն դեպքերում, երբ վարկավորումն իրականացնում է միջազգային

**Ներկայացված
փաստաթղթերի հիման
վրա վարկատու
կազմակերպությունը
դիմումը է Ձեր
դիմումը և կայացնում
համապատասխան
որոշում:**

կազմակերպությունների կողմից տրամադրված վարկային միջոցների հաշվին (օրինակ՝ Համաշխարհային բանկ, Հազարամյակի մարտահրավեր հիմնադրամ Հայաստան, Գյուղատնտեսության գարզացման միջազգային հիմնադրամ եւ այլն), պետության կողմից ֆինանսավորվող որեւէ գյուղատնտեսական ծրագիր, ապա կարող են պահանջվել նաև այլ լրացուցիչ փաստաթղթեր, օրինակ ուսուցման մասնակցության սերտիֆիկատներ, բնապահպանական տեղեկանքներ եւ այլն:

Ներկայացվող փաստաթղությունը հիման վրա բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը դիտարկում է Ձեր դիմումը և կայացնում համապատասխան որոշում՝ տրամադրել Ձեզ վարկ, թե ոչ: Որից հետո հետևում է վարկի պայմանների ճշգրտումը, համաձայնեցումը, վարկային պայմանագրի կազմումը և ստորագրումը:

9. Ի՞նչ է վարկային պայմանագիրը և ինչպե՞ս այն կարդալ

Վարկային պայմանագրով բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը (վարկատուն) պարտավորվում է պայմանագրով նախատեսված չափերով և պայմաններով վարկ տրամադրել վարկառությն, իսկ վարկառուն պարտավորվում է վերադարձնել ստացված գումարը և հաշվարկված տոկոսները պայմանագրում նշված չափերով, պայմաններով և ժամկետներում: Վարկային պայմանագիրը պարտադիր կերպով պետք է կնքվի գրավոր: Գրավոր ձևի չպահպանման դեպքում վարկային պայմանագիրը անվավեր է:

Հիշեք, որ պայմանագիրը ստորագրելուց հետո,
Դուք պետք է պարտադիր ստանաք վարկային
պայմանագրի ստորագրված և կնքված Ձեր օրինակը:

Վարկային պայմանագիրը ստորագրելուց առաջ պարտադիր կերպով պետք է մանրամասնորեն կարդալ այն, ծանոթանալ բոլոր կետերին և, հարցերի ծագման դեպքում, ճշտել դրանք բանկի կամ վարկային կազմակերպության աշխատակիցների հետ:

Վարկային պայմանագրում հիմնականում ուշադրություն պետք է դարձնել այն կետերին, որտեղ նշվում են վարկավորման պայմանները: Մասնավորապես, հետևեք որպեսզի պայմանագրում պարտադիր կերպող լինեն հետևյալ նշումները՝

**Վարկային
պայմանագրում
հիմնականում
ուշադրություն պետք
է դարձնել այն
կետերին, որտեղ
նշվում են
վարկավորման
պայմանները:**

- վարկի գումարի մեծությունը և վարկի մարման ժամկետը,
- տարեկան տոկոսադրույթի չափը և դրա հաշվարկման կարգը (օրական կամ ամսեկան կտրվածքով), ինչպես նաև տոկոսադրույթի հնարավոր փոփոխությունների իրականացումը, դրանց կատարման կարգը և ժամկետները,
- վարկի մայր գումարի, տոկոսավճարների և այլ պարտադիր վճարների մարման գումարի մեծությունը և ժամկետները (մարման ժամանակացույցը),
- վարկի գումարի կամ տոկոսագումարների վճարումները չկատարելու կամ ուշացնելու դեպքում վարկատուի կողմից տույժերի, տուգանքների կիրառման կարգը և դրանց դեպքերի, չափերի և ժամկետների նկարագրը,
- վարկի գումարի ժամանակից շուտ մարելու հնարավորության առկայությունը և այդ դեպքերում հնարավոր տույժերի և տուգանքների կիրառման կարգը, դրանց չափերը և ժամկետները,
- վարկառուի իրավունքների և պարտականությունների մանրամասն նկարագրությունը:

Իսկ այժմ մանրամասն անդրադառնանք Ձեր, որպես վարկառուի, իրավունքներին և պարտականություններին:

A. Որո՞նք են Զեր իրավունքները որպես վարկառու

Դիտարկենք վարկառուի այն հիմնական իրավունքները, որոնք բխում են վարկային պայմանագրից:

**Զեր հիմնական
հիմնական
իրավունքներն են՝
ժամկետից շուտ
մարել վարկի
գումարը,
օգտագործել
«մտածելու
ժամանակը» և
պահանջներ
ներկայացնել
վարկառուին:**

- Յուրաքանչյուր վարկառու իրավունք ունի **ժամկետից շուտ մարել** վարկի ամբողջ մայր գումարը կամ դրա մի մասը: Հայկական որոշ բանկեր և վարկային կազմակերպություններ սահմանափակում են վարկը ժամանակից շուտ մարելու վարկառուի իրավունքները կամ ժամանակից շուտ մարելու դեպքում կիրառում են որոշակի տույժեր և տուգանքներ: Սակայն նոր ընդունվելիք օրենքը կարող է սահմանափակել ֆինանսական կազմակերպությունների գործողությունները՝ թույլատրելով վարկառուին վաղաժամ վարել վարկի մայր գումարը կամ դրա մի մասը, առանց որևէ տույժի և տուգանքի վճարման:
- Արդի պայմաններում հայկական բանկերի կամ վարկային կազմակերպություննի հետ վարկային պայմանագրի ստորագրումից հետո այն անհջապես ստանում է իրավական ուժ և դրա նույնիսկ հաջորդ օրը դրա խցումը կապված է մեծ խնդիրների հետ: Սակայն շատ երկրներում գոյություն ունի այնպիսի հասկացություն ինչպիսին է «**մտածելու ժամանակը**», որի ընթացքում վարկառուն առանց որևէ տույժերի և տուգանքների կարող է խցել վարկային պայմանագիրը այդ ընթացքում: Սովորաբար, մտածելու ժամանակը սահմանվում է օրենսդրությամբ և պայմանագրով՝ վարկային պայմանագրի ստորագրումից հետո 5-7 օր: Վարկառուների իրավունքների պաշտպանության ուղղած նոր օրենքում ևս նախատեսվում է սահմանել նմանատիպ ժամանակահատված:
- Յուրաքանչյուր վարկառու իրավունք ունի բանկին կամ վարկային կազմակերպությանը **պահանջներ ներկայացնել՝** վարկառուի կողմից վարկային պայմանագրի ցանկացած կետի խախտման կամ ոչ բարեխիղը կատարման դեպքում:

Այսպիսով, Դուք, լինելով վարկառու, իրավունք ունեք ՀՀ օրենքների և վարկային պայմանագրի շրջանակներում պաշտպանել Զեր իրավունքները:

B. Պատրաստ եք կատարել Զեր պարտականությունները

Վարկային պայմանագրի ստորագրումից հետո Դուք, որպես վարկառու, վերցնում եք Զեր վրա նաև որոշակի պարտականություններ, որոնք պետք է կատարել ժամանակին և պատշաճ կերպով:

Հիմնական պարտավորությունը, որը Դուք ստանձնում եք վարկային պայմանագիրը ստորագրելիս, դա վարկային պայմանգրով նախատեսված պայմաններին համապատասխան վարկի ամբողջ գումարի և տոկոսների մարումն է մինչև վարկավորման ժամկետի ավարտը: Եթե Դուք վարկի նարման ժամկետի ցանկացած պահին հրաժարվում եք կամ ի վիճակի չեք վճարել վարկի գումարը և դրա տոկոսները, ապա բանկը կարող է առանց դատարան դիմելու իրացնել վարկի ապահովվածությունը (գրավը) և ստացված համապատասխան միջոցներն ուղղել վարկի մարմանը: Իսկ եթե վարկավորման դեպքում առկա չէ վարկի ապահովվածություն, ապա բանկը կարող է դիմել դատարան՝ Զեր սնանկ ճանաչելու համար:

Հաջորդ պարտավորությունը, որը Դուք ստանձնում եք վարկային պայմանագիրը ստորագրելիս՝ վարկի մայր գումարի և դրա նվազող մնացորդի վրա հաշվարկված տոկոսների մարումն է: Սովորաբար այդ գումարի վճարումն իրականացվում է յուրաքանչյուր ամսվա վերջին աշխատանքային օրվա կամ հաջորդ ամսվա առաջին աշխատանքային օրվա ընթացքում: Վարկային պայմանագրում պետք է կոնկրետ նշված լինի վճարումների կատարման ժամկետները: Մի մոռացեք կանոնանվոր նուժումներ կատարել, այլապես ուշացումների դեպքում բանկը

իրավունք ունի Զեր նկատմամբ կիրառել տույժեր և տուգանքներ: Այդ իսկ պատճառով, որպեսզի ստիպված չլինեք յուրաքնյուր ամիս այցելել բանկ, նպատակահարմար է բանկին լիազորել յուրաքանչյուր ամիս վճարման օրը Զեր բանկային հաշվից վարկային պայմանագրչով սահմանված գումարների փոխանցում կատարել բանկի օգտին:

Վարկային պայմանագիր ստորագրելով Դուք նաև պարտավորվում եք վարկի գումարը նպատակային օգտագործել: Եթե Դուք վերցրել եք վարկը բնակարան, ավտոմեքենա կամ այլ գույք գնելու համար, ապա բանկը վարկի տրամադրումից հետո կարող է պահանջել այդ գույքի գնման և նրա նկատմամբ Զեր սեփականության իրավունքը հաստատող փաստաթուղթ:

Ընդհանուր առնամբ սրանք այն հիմնական պարտականություններն են, որոնք Դուք ստամձնում եք բանկից կամ վարկային կազմակերպությունից վարկ վերցնելիս:

10.Վարկերի մարման որոշ առանձնահատկություններ

Վարկի մարումը ունի որոշակի առանձնահանկություններ, որոնց մասին տեղեկացված լինելը Զեզ թույլ կտա խուսափել լրացուցիչ ծախսերից և նույնիսկ խնայել որոշակի գումար: Դիտարկենք վարկի մարման երկու առանձնահատկություն՝ ժամկետից շուտ (վաղաժամ) վարկի մարում և ժամկետանց վարկի մարում:

A. Կարելի՞ է արդյոք վաղաժամ մարել վարկը

Ժամանակակից պայմաններում բանկերի և վարկային կազմակերպությունների մեծամասնությունը հնարավորություն են տալիս վարկառություն ժամկետից շուտ մարել վարկը և, ինչպես արդեն նշել ենք, Դուք իրավունք ունեք օգտվել այդ հնարավորությունից: Վարկի կամ դրա մի մասի վաղաժամ մարումով Դուք կարող եք տնտեսել որոշակի գումար, որը պետք է վճարեիք վարկատուին տոկոսավճարների տեսքով, ինչպես նաև կրծատել վարկի մարման ժամկետը: Վարկի մի մասի վաղաժամ մարման դեպքում Դուք հնարավորություն եք ստամում կամ կրծատել ամենամյա վճարների գումարի մեծությունը (առանց մարման ժամկետների փոփոխության), կամ չփոփոխելով մարման ամսեկան գումարի մեծությունը՝ կրծատել մարման ժամկետը:

**Վարկի մի մասի
վաղաժամ մարման
դեպքում հնարավոր
է կրծատել կամ
ամենամյա
վճարների գումարի
մեծությունը կամ
մարման ժամկետը:**

Օրինակ՝ Դուք վերցրել եք **5մն. դրամի** վարկ, **10 տարի** մարման ժամկետով **12%** տարեկան տոկոսադրույթով: Այս դեպքում Դուք յուրաքանչյուր ամիս կատարելով **41.670 դրամ** հավասարաչափ վճարումներ՝ ժամկետից վերջում բանկին վճարած լինեք ընդհանուր առնամբ **8.025.000 դրամ**, որից **3.025.000 դրամը** տոկոսավճարն է, իսկ **5մն. դրամը՝** Զեր ստացած վարկի գումարը: Ենթադրենք, վարկի ստացման պահից մեկ տարի անց Դուք ամենամյա վճարվելիք գումարին յուրաքանչյուր ամիս ավելացնում եք **3.000 դրամ**, այսինքն երկորդ տարվամիջոց սկասած յուրաքնյուր ամիս վճարում եք **44.670 դրամ**: Այս դեպքում վարկի մարման փաստացի ժամկետից վերջում **2.862.000 դրամ**: Այս պարագայում, Դուք ընդհանուր առնամբ կտնտեսեք **163.000 դրամ**, իսկ վարկավորման ժամկետը կկարծատեք **7 ամսով**:

Կամ դիտարկենք այլ հանգամանք, եթե Դուք կատարում եք միանվագ մեծ վճար վարկի մարման հինգերորդ տարվա վերջին, ընդունենք **250.000 դրամ**: Այս դեպքում, տոկոսավճարների ուղղությամբ Զեր խնայած գումարը կկազմի **207.000 դրամ**, իսկ վարկավորման ժամկետը կկարծատեք **7 ամսով**:

Վարկի վաղաժամ մարումը ունի մեկ առավելություն ևս: Եթե Դուք ժամկետից շուտ մարում եք վարկը, ապա հնարավորություն եք ստամում չվճարել գրավադրվող

գույքի ապահովագրական համապատասխան վճարը կամ ետ ստանալ ապահովագրական ընկերությունից ապահովագրական վճարի մի մասը:

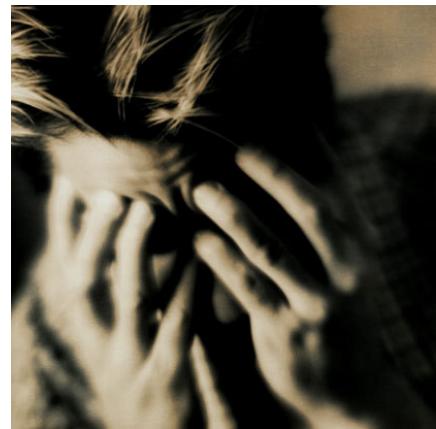
B. Ի՞նչ է ժամկետանց վարկը և ինչպիսի՞ն են ժամկետանց վարկի մարման տոկոսադրույթերը

Վարկը և հաշվարկված տոկոսագումարները համարվում են ժամկետանց, եթե պայմանագորով նախատեսված ժամկետներում դրանք չեն մարվել Զեր կողմից: Վարկը ժամկետանց համարվելու օրվանից դադարում է գործել վարկային պայմանագրի տոկոսադրույթը և սկսում է գործել տուգանային տոկոսադրույթը՝ հաշվարկվող ժամկետի խախտման օրվանից մինչև պարտավորության կատարման օրը, որի մեջությունը ևս պետք է սահմանված լինի վարկային պայմանագորով: Վարկի դիմաց հաշվարկված տոկոսավճարները ժամկետին չմարվելու դեպքում ևս բանկն իրավունք ունի կիրառել տույժ ժամկետանց յուրաքանչյուր օրվա համար՝ չվճարված գումարի որոշակի տոկոսի չափով (սովորաբար 0.1-0.2%), ինչը ևս պետք է սահմանված լինի վարկային պայմանագորով: Վարկային պայմանագրով նախատեսված առանձին դեպքերում բանկը կարող է ըստ վարկային պայմանագրով սահմանված կարգի և պայմանների կիրառել ևաև միանվագ տուգանք վարկի և/կամ տոկոսագումարի վճարման ցանկացած ուշացման համար:

Այս և այլ լրացուցիչ ծախսերից խուսափելու համար պետք է ստորագրելուց առաջ մանրամասն ուսումնասիրեք և համաձայնեցնեք պայմանագրի բոլոր դրույթները, ինչպես նաև կանոնավոր կերպով կատարեք պայմանագրով նախատեսված բոլոր վճարումները վերցված վարկի դիմաց:

11.Ի՞նչ է Զեզ սպասում վարկի չմարման դեպքերում

Վարկ վերցնելով Դուք պարտավորվում եք կատարել վարկային պայմանագորով նախատեսված պարտականությունները: Եթե վարկի մարման ժամկետի ընթացքում փոխվում է Զեր ֆինանսական վիճակը և Դուք չեք կարող վճարել մայր գումարը և տոկոսավճարները, ապա Բանկի կամ վարկային կազմակերպության հետագա գործողությունները կախված կլինեն Զեր անվճարունակության ժամկետների կամխատեսումներից:

Եթե Զեր անվճարունակությունը կրում է կարճաժամկետ բնույթ (նոր աշխատանքի անցնելը, անսպասելի խոշոր ծախսերի ի հայտ գալը և այլն), ապա դիմելով բանկ, Դուք կարող եք ստանալ վճարումների հետաձգում, ինչը ձևակերպում է որպես պայմանագրի հավելված:

Այն դեպում, եթե Զեր անվճարունակությունը կարող է լինել երկարատև, ապա բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը կարող է առանց դատարան դիմելու իրացնել վարկի ապահովվածությունը (գրավը) և ստացված միջոցներն ուղղել վարկի մարմանը: Իսկ եթե վարկավորման դեպքում առկա չէ վարկի ապահովվածություն, ապա բանկը կարող է դիմել դատարան Զեզ սնանկ ճանաչելու համար:

Սակայն անհրաժեշտ է իհշել, որ, ինչպես և Դուք, վարկատում ևս շահագրգուված է վարկի գումարի և դրա տոկոսների վճարման համար: Յետևապես ցանկացած ֆինանսական դժվարության դեպքում անհրաժեշտ է դիմել վարկատուին և փորձել համատեղ գտնել ելք տվյալ վիճակից: Որոշ դեպքերում, եթե Զեր անվճարունակությունը կարծ է տևելու կամ վարկի մարմանը մնացել է ոչ այնքան երկար ժամանակ, ապա բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը կարող է Զեզ առաջարկել վերավարկավորել Զեր վարկը: Այս դեպքում վարկատուն կարող է ընթացիկ վարկի գումարի մարման համար Զեզ տրամադրել լրացուցիչ վարկ՝ տրամադրվող վարկի մարման հետաձգումով:

Վարկի չմարման դեպքում
Վարկատուն կարող է առանց դատարան դիմելու իրացնել վարկի ապահովվածությունը (գրավը) և ստացված միջոցներն ուղղել վարկի մարմանը:

Ցանկացած դեպքում ննանատիա խնդիրների առաջացման դեպքում դիմեք վարկատուին և նա կառաջարկի Զեզ հնարավոր տարբերակներ այդ խնդրի լուծման ողղությամբ:

12.Ի՞նչ անել եթե Զեզ մերժել են վարկավորել

Եթե Զեզ մերժել են վարկ տրամադրել, ապա նախևառաջ անհրաժեշտ է պարզել դրա պատճառները, թեկուցք բանկը կամ վարկային կազմակերպությունը կարող է Զեզ չներկայացնել մերժման պատճառները: Այսուհանդերձ, պահանջեք բանկից կամ վարկային կազմակերպությունից Զեզ մերժման գրավոր հաստատումը, որտեղ պետք է նշված լինեն մերժման պատճառները: Եթե մերժման պատճառները հիմնավոր են, այսինքն Զեր եկամուտները բավարար չեն, կամ Զեր վարկարժանությունը ցածր է, կամ էլ չունեք համապատասխան ապահովածություն, ապա Դուք կարող եք քննարկել վարկատուի հետ այն պայմանները, որոնց առկայության ապահովման դեպքում վարկատուն համաձայն է դիտարկել Զեր դիմումը ևս մեկ անգամ:

Եթե մերժման պատճառը Զեր եկամուտների անբավարար լինելը է, ապա ներկայացրեք լրացուցիչ փաստաթղթեր այլ եկամուտների աղյուրների մասին և/կամ համապարկառուի (ամուսինների) եկամուտների հաստատման փաստաթուղթ: Եթե Զեզ մերժել են վատ վարկային պատճություն ունենալու կամ ընդհանրապես վարկային պատճություն չունենալու պատճառով, ապա փորձեք ձեռնարկել միջոցառումներ վարկային պատճության ստեղծման և բարելավման ուղղությամբ (տես՝ բաժին 4):

**Եթե Զեզ մերժել են
վարկ տրամադրել,
ապա պաշտպանելք
Զեր իրավունքները:**

Եթե Զեր կարծիքով բանկի կոմից վարկավորման մերժումը անարդարացի է և հիմնավորված չէ, ապա կարող եք դիմել ՀՀ Կենտրոնական բանկ, բանկերի միություն կամ սպառողների իրավունքների պաշտպանության կազմակերպություններին՝ նախապես խորհրդակցելով իրավաբանի հետ:

Այսպիսով, եթե Զեզ մերժել են վարկ տրամադրել, ապա Դուք կարող եք փորձել վերացնել վարկի չտրամադրման պատճառները և/կամ պաշտպանել Զեր իրավունքները:

13.Ինչպես ընտրել վարկատու կազմակերպություն և աշխատել նրա հետ

Վարկատու կազմակերպության ընտրությունը կարևոր խնդիր է, քանզի ընտրելով այն, Դուք վարկի ստացման և մարման անբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում աշխատելու եք այդ վարկատուի հետ: Դետարար, որքան վստահելի է վարկատու կազմակերպությունը, որքան գրագետ և բարեխիղճ են նրա աշխատակիցները, այնքան հեշտ և հաճելի կլինի աշխատել նրա հետ: Անհավասիկ որոշ սկզբունքներ, որոնցով պետք է առաջնորդվել վարկատու կազմակերպություն ընտրելիս.

- **Բանկի կամ վարակին կազմակերպության մեջությունը:** Բանկի մեջությունը գնահատվում է նրա ֆինանսական միջոցների ծավալներով: Եթե վարկատու կազմակերպությունը ունի բավականին մեծ ֆինանսական միջոցներ, որ նշանակում է, որ այն ունի հաճախորդների բավականին մեծ թվաքանակ կամ խոշոր հաճախորդներ: Դրանից կարող եք եզրակացնել, որ բանկը վայելում է հասարակության որոշակի վստահությունը: Վարկատու կազմակերպության խոշոր լինելը կարող է նշանակել նաև, որ այն

իր տրամադրության տակ ունի բավականին մեծ միջոցներ, հետևաբար կարող է վարկավորել ավելի երկար ժամանակահատվածով և ցածր տոկոսադրույթով:

- **Վարկատու կազմակերպության տեղեկատվական թափանցելիությունը:** Որքան թափանցիկ և հանրության համար բաց է աշխատում վարկատուն, այնքան մեծ վստահություն է այն վայելում: Ինչքան հեշտությամբ կարելի է գտնել այդ կազմակերպության, նրա կողմից մատուցվող ծառայությունների և դրանց պայմանների մասին Զեզ հետաքրքրող ինֆորմացիան և ինչքան ամբողջական և մանրամասն ինֆորմացիա է տեղակայված այդ կազմակերպության ինտերնետային կայքում, այնքան վստահելի է այդ կազմակերպությունը:
- **Վարկատու կազմակերպության վարկանիշը:** ՀՅ ԿԲ-ը և որոշ ինֆորմացիոն գործակալություններ այժմ իրականացնում են բանկերի և վարկային կազմակերպությունների վարկանիշների սահմանում՝ Ելելով որոշակի սկզբունքներից: Այդ վարկանիշները հիմնականում գնահատում են բանկի կամ վարկային կազմակերպության կայունությունը, իրացվելիությունը, ինչպես նաև ֆինանսական միջոցների կառավարման արդյունավետությունը և շահութաբերությունը:
- **Առաջարկվող պայմանները:** Յուրաքանչյուր վարկատու կազմակերպություն առաջարկում է վարկավորման իր պայմանները, որոնք կորող են էականորեն տարբերվել ըստ վարկի ժամկետայնության, պահանջվող կանխավճարի և գրավի մեջության, վարկի ստացման և սպասարկման ծախսերի և վճարների, տոկասադրույթների մեջության, մարման պայմանների և այլն: Յաշվի առնելով այս ամենը Դուք կարող եք ընտրել այն վարկատուին, որի պայմանները առավել ընդունելի կլինեն Զեզ հանար:
- **Ներկայացվող պահանջները:** Կախված վարկատու կազմակերպությունից կարող են տարբերվել նաև պահանջները վարկառուի նկատմամբ՝ եկամուտների նակարդակի, ապահովածության առկայության և այլն: Այս հանգամանքները կարող են օգալի դեր խաղալ վարկատուի ընտրության հարցում, այնպես որ վարկատուի ընտրության ժամանակ մանրամասն ուսումնասիրեք նաև յուրաքանչյուր վարկատուի կողմից առաջարկվող պահանջները:

Վարկատու կազմակերպության ընտրությունը կարող եք կատարել նաև երկու փուլով: Նախ, վերը նշված առաջին երեք չափանիշների հիման վրա կարող եք ընտրել մի քանի առավել նախընտրելի կազմակերպություն, որից հետո Դուք կարող եք դիտարկել դրանց կողմից առաջարկվող վարկավորման պայմանները և պահանջները (տես՝ Յավելված Բ): Այս գործընթացը Զեզ կօգնի առավել հիմնավորված կերպով ընտրել Զեզ հետագա նախընտրելի գործընկերություն՝ վարկատուին:

Վարկատու կազմակերպության ընտրությանը հաջորդում է նրա հետ կապերի հաստատումը և բանակցությունների վարումը, իսկ վարկի տրամադրումից հետո՝ նաև կանոնավոր աշխատանքը վարկի մարման ամբողջ ընթացքում: Հետևաբար վարկատու կազմակերպությանը պետք է ընկալել, որպես Զեր ապագա հնարավոր գործընկեր, որին Դուք դիմել եք աջակցության համար: Վարկատուն ինքը ևս շահագրգռված է, որպեսզի իր հաճախորդները լինեն գոհ և բավարարված: Այդ իսկ պատճառով ցանկացած խնդրի ծագման դեպքում դիմել Զեր վարկատուին և համատեղ ուժերով փորձեք գտնել ծագած խնդիրների լուծման լավագույն տարբերակները:

Այսպիսով, նշված սկզբունքները Զեզ հնարավորություն կընձեռեն ընտրել Զեզ համար նախընտրելի վարկային կազմակերպությունը և արդյունավետ աշխատել նրա հետ:

* * *

**Վարկատու
կազմակերպությունը
Զեր վստահելի
գործընկերն է:**

Յարգելի ընթերցող, հուսով ենք, որ այս հանրամատչելի ձեռնարկը Զեզ օգնեց առավել ճանրամասն տեղեկանալ բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից առաջարկվող վարկային ծառայությունների մասին և Դուք արդեն բավական տեղեկատվություն և գիտելիքներ ունեք վարկատունների ընտրության և նրանց հետ Զեր հետագա գործունեությունը առավել արդյունավետ կազմակերպելու համար:

Խնդրում ենք միայն նկատի ունենալ, որ այս ձեռնարկում տեղ գտած տեղեկատվությունը համընդիանուր է, ունի խորհրդատվական բնույթ և չի կարող պարտադիր լինել որևէ կոնկրետ դեպքի համար: Այն կիրառելու համար խորհուրդ ենք տալիս խորհրդակցել նաև համապատասխան մասնագետների հետ:

Մաղթում ենք Զեզ հաջողություն:

Տերմիններ/Glossary

Վարկ – Վարկը դա բանկի կամ այլ վարկային կազմակերպության (վարկատուի) կողմից դրամական միջոցների (վարկի) տրամադրումն է փոխառուին (որպես ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ) պայմանագրով նախատեսված չափերով և պայմաններով, որի դեպքում փոխառուն պարտավորվում է վերադարձնել ստացված գումարը և տոկոսներ վճարել դրա դիմաց:

Փոխառություն – փոխառուի կողմից փոխառուին դրամի կամ որոշակի այլ գույքի ժամանակավոր հանձնումն է, որի դեպքում փոխառուն պարտավորվում է փոխառուին վերադարձնել փոխառության գումարը կամ փոխառուից ստացված գույքին հավասար քանակի և նույն տեսակի ու որակի գույք՝ վճարելով համապատասխան տոկոսավճար:

Փոխառու (վարկատու) – ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ, որը տրամադրում է փոխառություն (վարկ):

Փոխառու (վարկառու) – ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ, որը վերցրել է փոխառություն (վարկ):

Բանկային տոկոսի հաշվարկային դրույթ – ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող և սահմանվող տոկոսադրույթ, որը հաշվարկվում է իրավաբանական և ֆիզիկական անձանցից ՀՀ դրամով և արտադրույթով ներգրավված 30-360-օրյա ժամկետայնության ավանդների և ժամկետայնության վարկերի տոկոսադրույթների և ծավալների վերաբերյալ ՀՀ բանկերից ստացված տվյալների հիման վրա:

Վարկունակություն – փոխառուի ունակությունը սեփախան միջոցների հաշվին մարել վարկի գումարը:

Սպառողական զամբյուղ – մեկ անձի նորմալ կենսագործունեության ապահովման համար ամսեկան անհրաժեշտ պարենային և ոչ պարենային ապրանքների գումարային արժեքը:

Հաշվի ամսական միջին գումարային մնացորդ – յուրաքանչյուր ամսվա վերջի դրությամբ տվյալ ամսվա ընթացքում հաշվի վրա եղած դրամական միջոցների օրական մնացորդների գումարի հարաբերակցությունը համապատասխան օրերի թվի վրա:

Վարկային պատմություն – ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձի կողմից ստացված վարկերի և դրանց սպասարկման ուղղությամբ ստանձնած պարտավորությունների կատարման վերաբերյալ տեղեկատվության անբողջություն:

Վարկարժանություն – փոխառուի կողմից վարկի չվերադարձման հավանականության զնահատական, որը հաշվարկվում է փոխառուի վարկային պատմության հիման վրա:

Վարկային բյուրո – տեղեկատվական բանկ, որը հավաքագրում և մշակում է ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց կողմից ստացված վարկերի և համապատասխան վարկառուների վերաբերյալ տեղեկություններ ֆինանսական և ոչ ֆինանսական հաստատություններից և իր անդամ վարկային կազմակերպությունների հայտերի հիման վրա տրամադրում է համապատասխան վարկային հաշվետվություններ իր տվյալների բազայում ներառված անձանց վերաբերյալ:

Գրավ – գրավը վարկառուի պարտականությունների կատարումն ապահովող միջոց է, որի դեպքում գրավով ապահովված պարտավորությունը վարկառուի կողմից չկատարելու դեպքում վարկառուն իրավունք ունի ստանալու գրավ դրվագ գույքի արժեքից՝ չվճարված գումարի չափով:

Կանխավճարային գումար – վարկի ատացման դեպքում այն նվազագույն գումարը, որը պետք է վարկառուն վճարի իր միջոցների հաշվեն՝ ստացվող վարկի օգնությամբ ձեռք բերվող գույքից համար:

Իրական (համեմատական) տոկոսադրույթ – վարկատուին տարեկան (ամսեկան) վճարվող ընդհանուր գումարի և վարկի մայր գումարի հարաբերակցությունը տոկոսային արտահայտությամբ:

Հավելվածներ

A. ՀՀ Վարկատու կազմակերպությունների ցանկ

ՀՀ ԲԱՆԿԵՐ

ՀՀ ԲԱՆԿԵՐ	Դասեր	Դեռախոսահամար	Ինտերնետային կայք
«Ամերիաբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Վ. Սարգսյան 2	58 99 06, 56 11 11	www.ameriabank.am
«Անելիք բանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Բաղրամյան 75	22 87 17, 22 82 80	www.anelik.am
«Արեքսիմբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Մ. Մկուտյան 12	58-31-31, 56-22-58	www.areximbank.am
«Արդշինինվեստբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Գ.Լուսավորիչ 13	52 85 13	www.ashib.am
«Արարատբանկ» ԲԲԸ	ք. Երևան, Պուշկինի 19	54 78 94	www.araratbank.am
«Արցախբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Կիլյան 3	27 77 19, 27 77 29	www.artakhbank.am
«Արմսվիսբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Խանջյան 13/ 2	52 95 93, 58 44 19	www.armswissbank.am
«ԱԿԲԱ-Կրեդիտ Ազրիկոլ բանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Բայրոնի 1	56 85 85	www.acba.am
«Բիբլոս» ՓԲԸ	ք. Երևան, Ամիրյան 18/3	53 03 62	www.itb.am
«ԲՏԱ ինվեստբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Վարդանանց 13	52 74 71, 54 76 45	www.bta.am
«Զարգացման հայկական բանկ» ԲԲԸ	ք. Երևան, Պարոնյան 21/1	59 14 00	www.armdb.com
«Էյէ-Էս-Բի-Սի Հայաստան» ՓԲԸ	ք. Երևան, Տերյան 66	51 50 00	www.hsbc.am
«Ինեկորանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Թօնումանյան 17	56 37 25, 51 05 10	www.inecobank.am
«Կոնվերս բանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Վ. Սարգսյան 26/1	54 54 52, 51 12 11	www.conversebank.am
«Հայէկոնոմբանկ» ԲԲԸ	ք. Երևան, Ամիրյան 23/1	56 33 32, 53 20 07	www.aeb.am
«Հայրիզնեսբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Նալբանդյան 48	54 05 02, 52 39 29	www.armbusinessbank.am
«ՎՏԲ Հայաստան բանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Նալբանդյան 46	58 04 51, 56 58 60	www.vtb.am
«Մելլաթ բանկ» CJSC	ք. Երևան, Ամիրյան 6	58 17 91, 58 15 23	www.mellatbank.am
«Կասկադ բանկ» CJSC	ք. Երևան, Ղեղատան 6	52 04 32, 56 15 98	www.cascadebanking.com
«Պրոմեթեյ բանկ» ՍՊԸ	ք. Երևան, Դանրապետության 44/2	56 20 36, 52 17 05	www.prometeybank.am
«Յունիբանկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Դանրապետության 39	52 15 32, 52 13 20	www.unibank.am

ՀՅ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՅ ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	Դասեր	Դեռախոսա համար	Ինտերնետային կայք
«Էքսպրես կրեդիտ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Չարենցի 58, բն.1	57 21 72, 57 21 37	-
«Արֆին» ՓԲԸ	ք. Երևան, Հանրապետության 62	54 53 04	-
"ՍԵՏ ինտերնեյշնլ ՌԻՎԿ ՍՊԸ	ք. Երևան, Քոչարի 19/19	57 77 71	-
«Գլածոր» ՓԲԸ	ք. Երևան, Չարենցի 1թ	55 15 15	-
«Արաջին հիփոթեքային ընկերություն» ՍՊԸ	ք. Երևան, Ամիրյան 1	56 12 02, 53 10 07	http://www.firstmortgage.am
«Իզմիրյան-Եվրասիա» ՍՊԸ	ք. Երևան, Մելիք-Աղամյան 21/1, 3-րդ հարկ	54 54 14	-
«Կասկադ կրեդիտ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Քր. Քոչարի 5/1	27 87 76	http://www.cascadecredit.am
«Վաշինգտոն Քափիթալ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Խորենացի 4-2	53 58 11, 53 58 23	http://www.washingtoncapital.am
«Արեգակ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Արամի 42/1	54 36 28	http://www.aregak.am
«ՖԻՆԿԱ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Ազարանգեղոսի 2ա	52 27 12, 58 48 63, 54 55 31	www.finca.am
«Սոր հորիզոն» Universal Credit Organization Ltd.	ք. Երևան, Կոմիտաս 54	29 73 79; 29 73 80	-
«Նորվիկ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Խանջյան 41	54 77 89, 52 23 34, 52 27 87	http://www.norvik.am
«Մալաթիա» ՍՊԸ	ք. Երևան, Մեքաստիա 66	74 01 50; 74 01 90	-
«Գառնի ինվեստ» ՓԲԸ	ք. Երևան, Բաղրամյան 2, բն. 50	54 05 82; 56 25 73	-
«Էքումենիկ Եկեղեցական փոխառվական ֆոնդ» ՍՊԸ	ք. Էջմիածին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին	51 71 58	-
«ԲԼԵՍՍ» ՍՊԸ	ք. Երևան, Տպագրիչների 9, բն. 70	54 79 49	-
«Զի-Էֆ-Սի ջեներալ ֆայնենշլ քրեդիթ ընկանի» ՓԲԸ	ք. Երևան, Խորենացի 28	56 40 36	http://www.gfc.am

**B. Վարկի տրամադրման պայմանների և պահանջների համեմատման
աղյուսակ**

Վարկի տրամադրման պայմանները և պահանջները	Վարկատու կազմակերպության անվանումը				
	«.....»	«.....»	«.....»	«.....»	«.....»
Վարկի նպատակը	<hr/>				
Վարկատու կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող՝ Ձեր նպատակին համապատասխան վարկի տեսաները					
Անհրաժեշտ գումարի մեծությունը	<hr/>				
Վարկի գումարի սահմանափակումները՝ առավելագույն/նվազագույն					
Վարկի տրամադրման արժույթը					
Վարկի ապահովածության անհրաժեշտությունը (այո/ոչ)					
Գրավադրվող գույքի գնահատման ծախսերի մեծությունը					
Գրավի առարկայի ապահովագրման անհրաժեշտությունը (այո/ոչ)					
Կանխավճարի մեծությունը (%) Վարկի գումարից)					
Վարկի տարեկան տոկոսադրույթը					
Վարկի տրամադրման և սպասարկման վճարները					
Վարկի մարման սխեման՝ հավասարաչափ վճարումներով կամ մայր գումարի հավասարաչափ մարումներով					
Վարկի վաղաժամ մարման դեպքում կիրառվող տույժերի և տուգանքների մեծությունը					
Վարկի մայր գումարի և տոկոսավճարների ուշացման դեպքում հաշվարկվող տույժերը և տուգանքները					
ՎԱՐԿԻ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ԾԱԽՍԵՐԸ	<hr/>				
ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՌՅԱՆ ԳՈՒՄԱՐԱՅԻՆ ԳՆՎԱՏԱԿԱՆ					

Վարկատուների կողմից առաջարկվող վարկերի պայմանների և պահանջների համեմատության համար այս աղյուսակը կարող էք նաև օգտագործել որպեսզի գնահատեք նշված չափանիշների ընդունելիությունը, օրինակ 10 բալանց սանդղակով (10 – առավելագույն ընդունելի; 1 – անընդունելի) և հնարավոր լավագույն տարբերակը կիմի առավելագույն գումարային գնահատական ստացածը:

C. Լոլիկի Եւ խնձորի արտադրության ծախսերի Եւ Եկամտի հաշվարկի օրինակներ

Լոլիկի արտադրության ծախսերի հաշվարկի օրինակ 1 հա-ի հաշվով

Ծախսեր Եւ Եկամուտներ	Միջոցներ և միջոցառումներ	Քանակ	Գին	Ընդհանուր ծախսեր
		Տողնա, կգ	ՀՀ դրամ	ՀՀ դրամ
Պարարտացում	գոմաղբ, տոննա	20.0	6,500	130,000
	N, կգ	270.0	100	27,000
	P, կգ	175.0	100	17.500
	K, կգ	100.0	100	10.000
Ընդհանուր				184,500
Հողի նախապատրաստում	Հողի նախապատրաստում և մշակում			65,000
	Հարթեցում, քաղիան			113,000
Ընդհանուր				178,000
Սերմեր				85,000
Բույսերի պաշտպանություն				65,000
Ոռոգում				85,000
Բերքահավաք				262,500
Աշխատուժ				180,000
Ընդհանուր ծախսեր				1,040,000
Սպասվելիք բերք	Տոննա			45
Վաճառքի գինը	Գին/կգ			40
Եկամուտ (Դասույթ)				1,800,000
Զուտ Եկամուտ (Եկամուտ – Ընդհ. ծախսեր)				760,000

Խնձորի արտադրության ծախսերի հաշվարկի օրինակ 1 հա-ի հաշվով

Ծախսեր Եւ Եկամուտներ	Միջոցներ և միջոցառումներ	Քանակ	Գին	Ընդհանուր ծախսեր
		Տողնա, կգ	ՀՀ դրամ	ՀՀ դրամ
Պարարտացում	գոմաղբ, տոննա	20.0	6,500	130,000
	N, կգ	200.0	100	20,000
	P, կգ	130.0	100	13,000
	K, կգ	100.0	100	10,000
Ընդհանուր				173,000
Հողի նախապատրաստում	Հողի նախապատրաստում և մշակում			45,000
	Հարթեցում, քաղիան			110,000
Ընդհանուր				155,000
Սերմեր				0
Բույսերի պաշտպանություն				220,000
Ոռոգում				65,000
Բերքահավաք				109,400
Աշխատուժ				250,000
Ընդհանուր ծախսեր				972,400
Սպասվելիք բերք	Տոննա			25
Վաճառքի գինը	Գին/կգ			125
Եկամուտ (Դասույթ)				3,125,000
Զուտ Եկամուտ (Եկամուտ – Ընդհ. ծախսեր)				2,152,600

